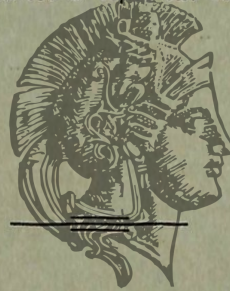

Μ. ΦΙΛΗΝΤΑ

ΘΡΑΚΙΚΕΣ
ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΕΣ

Ἀνατύποις ἐκ τοῦ Ε' τόμου τῶν «Θρακικῶν»

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΣ Ι. Α. ΑΛΕΥΡΟΠΟΥΛΟΥ & ΣΙΑΣ

1934

Γ Λ Ω Σ Σ Ι Κ Α

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΕΣ ΣΕ ΘΡΑΚΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

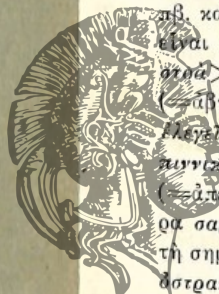
Μακαριά: ἀπ' τό: *μακαρία* τράπεζα παραλείφθηκε τὸ οὖσ. *τράπεζα* κι ἔμεινε στὴ θέση του τὸ ἐπίθ. *μακαρία* > *μακαριά* (ΓΓΕ. γ', 48—52. πβ. καὶ λ.: ἀχαμνὰ στὰ Θρακικὰ γ', 359). Μὰ ἄς ποῦμε ἐδῶ ὅλα, πού δὲν εἶναι σημειωμένα στὸ σχετικὸ ἄρθρο τῆς ΓΓΕ.: *αἰθουσα* (=φλέγουσα) *αἰθῶ* > *αἰθουσα*, *ἀδάμας* (=μὴ δαμαζόμενος) *λίθος* > *ἀδάμας*, *πρωῖα* (=ἀβγινή) *δείλη* > *πρωῖ* τ, *δικλεῖδες θύραι* > *δικλεῖδες*, *ελεγείον μέτρον* > *ελεγείον*, *ελευρία ὄδη* > *ελεγεία*, *εὐθεῖα πῖσις* > *εὐθεῖα* (=ἡ ὀνομαστική), *πιννοτῆρος ἔριον* > *πιννοτῆρος*, *πιννοτῆρος καρκίνος* > *πιννοτῆρος ἄβυσσος* (=ἄπεραντος) *θάλασσα* > *ἄβυσσος*, *σαρδάνιος γέλως* > *σαρδάνιος* (ἀργότερα *σαρδόνιος*), *ἀδάπανον ὕδωρ* > *ἀδάπανον* (Ἰεζεκιήλ Θρηνοί, ε', 4. μὲ τὴ σημασία τοῦ ὕδωρ), *πετεινὸς ὄρνις* > *πετεινός*, *δοστρακόδεσμα ζῶα* > *δοστρακόδεσμα*, *ἔμπνον ἀπόστημα* > *ἔμπνο*, *δημοσία ὁδός* > *δημοσία*, *μακεδονήσιον σέλιον* > *μακεδονήσι*, (ἄλλιῶς: *μαῖντανός*, τούρκικη παραφθορά τοῦ μακεδονήσι, καὶ *κουδομέντο*=*contimento*)^(?), *ἐμβατὴ θύρα* > *ἐμβατὴ* (=ἡ εἴσοδος), *συγκεραστὸς χόντρος* > *συγκεραστός* (=τὸ πλιγούρι στὴν Κρήτη), *ἀγοραστικὸν σωματεῖον* > *ἀγοραστικό*, *χλωρὸ τυρί* > *χλωρὸ* (=τὸ φρέσκο τυρὶ στὴ Θήρα), *ἀπολυτὴ βδομάδα* > *ἀπολυτὴ* (=τὸ ἀρτσιβούρτσι), *μάβρη πληγὴ* > *μάβρη* (=ὁ βούζουνας), *τυχτική ἀλοιφή* > *τυχτική*, *ἀπανωταριά μυλόπετρα* > *ἀπανωτάρια* (=ἡ ἀπάνω πέτρα τοῦ μύλου) *denarius numas* > *δηνάριο*(ν), *lapis lazuli* > *λαζούρι* κτλ.

* Συνέχεια ἀπὸ τὸν Δ' τόμο τῶν Θρακικῶν σελ. 277—294.

1) Ἡ φράση εἶναι καθαφτὸ λατιν.: *macedonense petroselinum*, ἀπ' τοὺς λατ. ὅμως τὸ πήραν οἱ μεταγενεστ. Διοσκοριδ. (μ. Χ. 60—100;) σελ. 77 ἔκδ. *Κυμτ Λιψ.* 1829 καὶ οἱ βυζ. "Ἀχμετ (μ. Χ. 650) σὲ σύγγρ. πού φέρνει ψέφτικα τὸνομά του σελ. 206 ἔκδ. Ὀνειροκριτικῶν ὑπὸ Ρεγάλδου Παρίσι. 1813.

2) Τὸ *κ ο > κ ο υ* ἀπ' τὴ γειτονιά τοῦ *κ* (ΓΓΕ. γ'. 159—160) καὶ *δι > δ ο υ* ἀπὸ *φ ω ν ο σ υ ρ μ ἢ δ λ δ*. ἀφρομίωση φωνηέντων (Γρ. Φιλήντα, σελ. 98).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Μάκινα, τή λ. τήν πήραμε ἀπὸ τὰ ἰταλ. macchina (λατ. machina) ἢ κατάλ. - ina ἔγινε ἑλληνικά-ενα κατὰ τὴν ἑλληνικ. θηλ. καταλ. - αια· ἀρχ. μέλαινα, τάλαινα κλπ. βυζαντ, σκοτόμαινα, σμύραινα κτλ. νεολλ. λύκαινα, Γιώγαινα κλπ. (Φιλην. Γρ. ρωμ. γλ. §§ 1510, 1511).

Μαμαλίγκα, ἦ. Κατὰ τὸν κ. Πρίφτη ἡ λέξις εἶναι βλάχικη καὶ σημαίνει τὸν πολτὸ ἀπὸ ἀλέβρι ἀραποσιτιοῦ, τὴν μπομπούτα, τὴν μπαζίνα, τὴν μπακιριτάρα· ὡστόσο μέσα στὸ Κουτσοβλάχικο λεξικό τοῦ Κ. Νικολαΐδη δὲν τὴ βρίσκω. Εἶναι ὅμως γνωστὴ σὲ ὄλους τοὺς λαοὺς τῆς Βαλκανικῆς καὶ γιὰ πρῶτο μέρος φαίνεται ἔχει τὸ μαμά=ψωμί.

Μαμουλίγκα, ἦ· συνεπαρμὸς (βλ. Θρακ. δ', 282 λ. κατλοβάκια) ἀπὸ τὶς λέξεις μαμούκι+μαουλίγκα. Γιὰ τὸ κ πὺν γίνεται γκ σύγκρινε: σφεροδούκι > σφεροδούγκλι (Κφλν.), σφήκα > σφήγκα, ὕδροπιναίω > δροπιναίω, σφάκελα > σπάγκελα (Πόντος), ἐκκλησιὰ > ἐγκλησιὰ, σακκούλι > σαγκούλι, λάκυρος > λάγκυρος (Ἀρτιάκη), ἀκίδα > ἀγκίδα, κολοκῦθι > κολογκῦθι, ἀκάθι > ἀγκάθι, ἀφουγκράζομαι > ἀφουγκράζομαι, κόξα > κόγκοξα, λάγκος > λάγκος (Λεκαρ. ἀρ. ε', 36) λακκί (= ἡ σφαγὴ τοῦ λαίμου· Σύμη) > λαγκί (Κρήτη), ἀνακλαδίζομαι > ἀναγκλαδίζομαι (= σκορδιῶμαι· Πάτρα), νεοκαμαρωμένος > νεογκαμαρωμένος (Μακεδ.), μυρίκη > μερίγκα, κοκκοσιτάρι > κογκοσιτάρι (Θράκη), σμιλάκι > σμιλάγκι, πρωτασηκρίτης > πρωτοσηκρίτης (Σάρος), ~~ἔλεξ~~ ἔλεξιον > ἔλεξιον (Ψαλίδα τοῦ σταφυλοκλημάτου), ἡ λουκροῦ > ἡ λουγκροῦ (Μενόδορος) (μῆκων—μάκων—μάκος): μακῶνω (=ναρκῶνω) > μαγκῶνω. Καὶ ἡ κατάληξις -κας: ξέραγκας > ξέραγκας—ξεραγκάδα—ξεραγκάδι (Παξοί), χάραγκας > χόραγκας (Κύπρος), μέρμηγκας > μέρμηγκας κτλ. ἔτσι λοιπὸν καὶ: μαμουλίγκα > μαμουλίγκα.

Μαμούκι, τό λ. τουρ.: mamuk.

Μάνη, ἦ. Δὲν εἶναι ἡ ἀρχ. λέξις μάνη=μανία (Ἀριστοφ. ἀποσπ. 647)· εἶναι νεοελληνικὴ μεταρρηματικὴ λέξις ἀπ' τὸ: μαρίζω > μάνη = ὀργή, σκάση, κάκια κτλ. προβλ. καπνίζω > κάπνη, πλημάρω > πλήμη, *) μύτιω > μύτιη, πασπαλῶ > πάσπαλη κτλ. καὶ τ' ἀρχ.: πλανῶ > πλάνη, ἀσῶμαι > ἄση κτλ. Ἐδῶ βάζω ὅσα ἔχουνε καταλ. -η, ὑπάρχουνε ὅμως πολὺ περισσότερα μὲ α (Θρακικά δ', σελ. 277 λ. γενιά καὶ σελ. 290 λ. λίμα).

*) Τὸ π λ η μ ὄ ρ ω γίνεται π λ η μ ἄ ρ ω κατὰ τὰ: στανιάρω, ξελεμπάρω, μπαρκάρω κτλ. Ὅλα τούτα θέλουνε μὲ ἔνα μ, γιατί ἡ πρώτη συλλαβὴ τους εἶναι: π λ η - (μακραιμένο τὸ π λ ε - τοῦ ρημ. π λ ἔ ω), ὅπως λέν οἱ γλωσσολόγοι, καὶ ὄχι τὸ π λ ἦ ν, πού θαροῦσαν οἱ ἀρχαιότεροι καὶ τὰ γράφανε μὲ δύο μμ, προβλ. π λ η ν - μ ε λ ἦ σ + π λ η μ μ ε λ ἦ σ.

Κατὰ τὸ σχῆμα λοιπὸν: χάρη καὶ χάριτα εἶπαν τὰ ἀντίθετα: μάνη καὶ μάνητα, κάκια καὶ κάκητα, ἐχθρα καὶ ἐχθρητα, ὀργή καὶ ὀρηγητα, ἔβρη καὶ ἔβρητα (Psichari quelques travaux τ. 1, σ. 953).

Μάνε, ἦ· συνεπαρμὸς ἢ συμφορμὸς (κοίτα παραπάνω τὴ λ. μαμουλίγκα) ἀπὸ τὶς λέξεις μάννα+νενέ > μάνε. Ἰδια ὁλότελα εἶναι καὶ ἡ ἀμέσως παρακάτω λέξις, καὶ μόνο ἐπειδὴ σημαίνει θαυμασμό, προφέρουνε τὰ φωνήεντά της μακραιμένα: μάνεεε, γιατί ὁ τόνος μακραίνει τὴ συλλαβὴ (κοίτα Pernot: Phonét. des Par. de Chio πρόλογο καὶ Φιλήντα: Γ Γ Ε. β'. 103).

Μάνι—**μάνι**· ἡ φράσις εἶναι παρμένη ἀπ' τοὺς Κουτσοβλάχους, πού τὴ λένε καὶ ἄφτοι σχεδὸν ὁλότελα ἴδια καὶ μὲ τὸ ἴδιο νόημα. Ἐμεῖς στὰ μέρη μας τὴ λέγαμε: μάνε—μάνε (μὲ ε) πβ.: πάλι > πάλε, ἔτσι > ἔτσιε (Σύμη), ἔδε+ἄρι > ἐδάριε (Σύμη), (ἄν μὴ) > ἀμμή > ἀμῆ κτλ. Ἐχει βέβαια βάση τὸ λατιν.: manus, μὰ καμιά ἀπὸ τὶς νεολατινικὲς γλώσσες δὲ λέει: mani—mani μὲ τὴ σημασία πού τὸ λέμε ἔμεῖς, ἔξὸν ἡ Κουτσοβλάχικη.

Μανιώνουμ(α)· εἶναι συνεπαρμὸς: μανίζω+κακιώνουμαι > μανιώνουμαι. Τὸ μανίζω ἀπ' τὸ ἀρχ. μαίνομαι ἔτσι δά: ἀορ. β' ἐμάνην—ης -η, —μεν—τε, γ' πληθ. πρως. ἐμάνησαν ἀπ' τὸ: ἐμάνησαν γίνεται ἀορ. α' ἐμάνησα καὶ ἀπ' αὐτὸ νέος ἐνεστ. μανίζω κατὰ τὸ: ἐδάκρυσα—δακρύζω κτλ. (Χατζηδ. ΜΕΓ. α' 156). προβλ. σπασομαι—ἐσάπην—ἐσάπησαν > ἐσάπια > σπίζω κτλ.

Μανίτσα, ἦ·=μαμή. Ἡ λ. εἶναι βουργάρικη, δλδ. ἡ κατάληξις -ίτσα καθαφτὸ σλάβικη μὲ α' μέρος τὸ ἑλλ. μάννα καὶ σημαίνει: γιατί σὲ τόνο χαϊδεφτικό. Ἡ μετάπτωση στὸ νόημα τῶν Σαραντακλησιῶν πολὺ ἐφκολλη (προβλ. Sage-femme).

Μαξούλι, τό λ. τουρ. mahsul=προϊόντα τῆς γῆς. Ὅταν λέμε γιὰ μιὰ λέξι πὼς εἶναι τούρκικη, ἐννοοῦμε πὼς ἔμεῖς ἀπ' τοὺς Τούρκους τὴν πήραμε, μὰ ἡ λ. καθαφτὸ μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ ἀραβικῆς καὶ περσικῆς ἀρχῆς. Ἄφτὴ λ. γ. εἶναι ἀραβικὴ: mahasal (τὸ σ χοντρό) καὶ σημαίνει τὸ κάθε τι πού παράγεται, πού προκύπτει, πού βγαίνει κτλ.

Μαντραγόνα, ἦ· εἶναι ὁ μανδραγόρας, τὸ γνωστὸ ναρκωτικὸ φυτὸ, πού νεοελληνικά τὸ λένε: μαντραγόρα καὶ: -ούρα, ἢ μαντρακούκα, ἢ μαντραγόνα (γιὰ τοῦτο θέλει μὲ ο) κτλ. Ἀπανέκαθε ὁ λαὸς ἀποδίνει στὸ φυτὸ ἀφτὸ μαγικὴ δύναμη ἀπόκρυφη· προβλ. τὰ δνόματα: ἀρχ.: κιοκαία Διοσκ. γ', 124(*)· Ἀπολλοδ. γ', 15, 1(**) καὶ γαλλικά: herbe aux magi-

(*) Οἱ δὲ κ ι ρ κ α ι α ν καλοῦσιν, ἐπειδὴ δοκεῖ ἡ ρίζα φίλτρων εἶναι ποιητικὴ.
(**) Κ ι ρ κ α ι α ρίζα.

ciens), γὰ τοῦτο μεταφορικά σήμανε στὴ Θοράκη καὶ τὸν ἀπόκροφο θησαβρό (ποὺ τὸν βρίσκει δηλ. κανεὶς μὲ τὴν ἐπίδραση τῆς *μαντραγόνας* = μαγικοῦ φίλτρου).

Μαραγκιάζω (γκ ὄχι γγ) *μαραίνομαι, ζαρώνω, ζουριάζω, κατοιάζω* - Ὡς τὴν ὥρα, μοῦ φαίνεται, κανένας δὲν ἔκανε τὴν ἐτυμολογία τῆς, συνήθως τὴν παίονανε γὰ μακραιμένο τύπο τοῦ *μαραίνω*. Ὡστόσο μοῦ φαίνεται πὼς ἔχει βέβαια καὶ τὴν ἐπίδραση τοῦ *μαραίνω*, γιατί τὸ ν του βέβαια εἶναι παρμένο ἀπὸ τὸν ἀόριστο τοῦ *μάρανα*, ἀλλὰ καθαφτὸ εἶναι ἡ λέξη *μαραζιάζω*, ποὺ δὲν εἶναι τόσο κοινή. Ἄφτη γίνεται ἀπὸ τὸ *μαράζι* (*matraz*) λέξη ἀραβική, ποὺ σημαίνει γενικά ἀρρώστια καὶ ποὺ πέρασε στὴ λαϊκὴ τούρκικη γλώσσα κι ἐμεῖς ἀπὸ τὰ τούρκικα τὴν πήραμε φαρδαίνοντας ἀκόμα καὶ τὸ νόημα τῆς, γιατί ἔξὸν ποὺ τὴ λέμε μὲ τὴν πρώτη σημασία τῆς ἀρρώστιας, τὴ λέμε ἀκόμα καὶ μὲ τὸ νόημα τοῦ *καημὸς* λ. γ. *μαράζι* (=καημὸ) τὸ *πῆρες*; λοιπὸν τὸ *μαραζιάζω* μὲ τὴν ἐπίδραση τοῦ *μάρανα* (ἀόφ. τοῦ *μαραίνω*) γίνεται *μαραζιάζω*, κι ἔτσι συμπέφτουμε τὰ δύο συνεχικὰ δοντικὰ νζ, κοντὰ τὸ ἓνα μὲ τ' ἄλλο καὶ τότε γίνεται τὸ φραγματικὸ ξέμοιασμα ἀνάμεσά τους, τὸ δέφτερο δηλ. τὸ συνεχικὸ ζ ἀίλωζει φραγμὸ καὶ γίνεται στιγμικὸ:τζ (=z ἰταλ. στὴ λ. *zaffare* δλδ. dz) γὰ νὰ μὴν εἶναι συνεχικὸ σὺν τὸ πρωτυτερινό του ν, δὲν ἀλλάζει ὁμοσποματιήσια κατατόπια δηλ. τὸ *μαραζιάζω* γίνεται *μαραντζιάζω*. Ἄφτη ἡ φραγματικὴ ἀλλαγὴ γὰ τὸ ξέμοιασμα στὰ συνεχικὰ σύμφωνα δὲν εἶναι κοινή, γὰ τοῦτο καὶ τὸ *μαραντζιάζω* εἶναι μᾶλλον ἰδιωματικὸ καὶ τὸ λένε στὰ μέρη μας: προβλ. καὶ ζγ > ζγ : *ζγουρός* > *ζγουρός*, *ζγαρίζω* > *ζγαρίζω*, *ζγουράφος* > *ζγουράφος* (Πόντος), κτλ. βδ > βδ : *βδέλλα* > *βδέλλα* (Δωδεκάνησα) κτλ.

Ἔτσι λοιπὸν ξηγίεται καὶ γιατί ἔμεινε ἡ ἀρχαία προφορὰ του β=b, γ=g, δ=d στὴ νέα γλώσσα, ὅταν ἔτυχε ν'ἄχουνε οἱ φθόγγοι ἐτοῦτοι πρὶν ἓνα μυτόπνοο λ. γ. *εμβαίνω*=*εμβαίνω* (βαίνω), *ἐνδεκα*=*ἐνδεκα* (δέκα), *συγγενής*=*συγγενής* (γένος) κτλ., γιατί τὰ μυτόπνοα : μ, ν, γ, ὄντας συνεχικὰ θέλανε κατοπί τους τὰ στιγμικὰ : β, γ, δ. Ἀλλὰ στὸ *μαραντζιάζω* δὲ μένει τὸ ξέμοιασμα μόνο φραγματικὸ, συνεχίζεται κατοπί σὲ ὀλίγελα διαφοροφραγμο φθόγγο, γὰ νὰ πάρει τὸ *μαραντζιάζω* τὴν πὸ κανονικὴ μορφή του. Ἔτσι τὰ δύο πλαινὰ δοντικὰ ντζ ξεμοιάζονται σὲ δοντικὸ καὶ οὐρανικὸ : γγκ (ντζ > γγκ) τὸ *μαραντζιάζω* δηλδ. γίνεται *μαραγκιάζω* προβλ. *προαντῶ* > *προγῶ*, *ἀντίκρου* > *ἀγκίκρου*, *ἀφέντης* > *ἰφέγκης*, *δρακοντιῶ* > *δρακογκιῶ* (Κύπρος) κτλ.

Τὸ *μαραγκιάζει* στὸ τρίτο πρόσωπο ἔχει καὶ τύπο *μαραγκιέται*, ποὺ σὴνεται σὲ παλαιότερο λαϊκὸ τραγοῦδι : « *Τοῦ στέλνω μῆλο σέπεται, κνδὼνι μαραγκιέται* ». Τὸ *μαραγκιέται* φαίνεται γίνεται ἀπὸ τὸ ὁμοιονόημο *μαραίνεται*, ἀλλὰ γὰ νὰ φυλάξει τὸν τόνο στὴν παραλήγουσα, ὅπως τὸ *μαραγκιάζει*, περνᾷ στὴ συζυγία τῶν περισπωμένων.

Μαράζ, (τό) εἴπαμε στὸ προηγούμενο ἄρθρο: *μαραγκιάζω* πὼς εἶναι ἡ τ. λ. *matraz*=*ἰσρώστια*: δλδ. καθαφτὸ ἀραβικὴ, ποὺ πέρασε στὴ λαϊκὴ τούρκικη γλώσσα κι ἐμεῖς ἀπ' ἀφτὴν τὸ πήραμε (κοίτα: *μαξούλι*).

Μαργώνω, κατὰ μετάπτωση τύπου καὶ ἐννοίας ἀπ' τὸ ἀρχαῖο: *μαργαίνω*, γιατί ἄμα μὰ λέξη ἀλλάξει νόημα, συχνὰ ἀλλάζει καὶ μορφή: προβλ. *μελίνω* > *μολύνω*, *φιλοκαλῶ* > *φροκαλῶ*, *ψευδής* > *τσιβδός* κτλ. (Φιλ. Γραμ. 1207).

Μαρίτσες (οἱ) λ. σλάβικη.

Μαμαροδίμιτο: δίμιτο παννὶ ἄσπρο καὶ στέρεο, ποὺ ἔχει δλδ. δύο ἰδιότητες τοῦ μαρμάρου.

Μάσσα (ἡ) τὴ λ. μὲ τὸν τύπο ἀφτὸ τὴ λὲν οἱ Βλάχοι. Ἄπ' αὐτοὺς τὴν πήραμ' ἐμεῖς κι ἀπὸ μᾶς οἱ Τούρκοι. Γνώμη τοῦ ἀδελφοῦ μου τοῦ Γιώργου, ποὺ ξαίρει καὶ τὰ βλάχικα καὶ τὰ τούρκικα φαρσί.

Μασάλια (τὰ) ἀπ' τὸ τούρκικο: *μασάλ*=*παραμῦθι*.

Μασούρια (τα) ἀπ' τὸ ἀραβοτουρ. *μασουρά*: ἴδια σημασία.

Μισιὰ (ἡ) ἀπ' τὸ τουρ. *masha*: ἴδιο νόημα.

Μασκαρεῦγω κτλ. ἀπ' τὸ *μασκαράς*, τὸ *μασκαράς* καὶ τὰ παράγωγά του, ὅταν ἔχουνε νόημα προστυχιᾶς κτλ. ἢ νόημα παλιατσουσίης κτλ., ἰάχουμε ἀπ' τὸ τουρ. *maskara* (ἰραβ. *maschara*=*δορυάλωτος*, *αἰχμάλωτος*, *δούλος*, *ἐλπίστας*, *παρίας*, κι ἀπὸ τοῦτα κατοπί : *πρόστυχος* κλπ.) ὅταν παλαιοσημαίον τὸ πρόσωπο *πρόσφρος* καὶ τὰ παράγωγά του, εἶναι ἀπ' τὸ βεζετιάνικο: *mascara* (=προσωπίδα, *μουτσούνα*). Κοίτα καὶ ἄρθρο Στὴλ. Κυριακίδη: *Λεξικογρ. ἀρχεῖο* E, * 119).

Μασταλαγίδα (ἡ) τὸ β' συνθετικὸ *σταλαγίδα*=*πέμψυξ*, τὸ α' συνθετικὸ: *μσ* - *πιστέβω* εἶναι τὸ: *αἶμα*.

Μαιζούνη (τό) ἡ λέξη εἶναι ἀραβικὴ καὶ σημαίνει γενικῶς *παχὰ ζύμη*, *στόκο* κτλ. καὶ κατὰ συνεκδοχὴ εἶδος γλύκισμα ἢ *ἐκλειγμα* πρὸ τὸ παρασκευάζουν ἀπὸ διάφορα μπαχαρικά. Ἐμεῖς πήραμε τὴ λέξη ἀπὸ τοὺς Τούρκους μὲ τὴν τελεφτιᾶ ἀφτὴ σημασία. Ὁ γεροσιαστής κ. Μ. Σταμούλης μὲ πληροφορεῖ πὼς ἡ λέξη ἀρμένικα, ὅπως ἔμαθε θετικῶς, λέγεται μὲ τὴν σημασία τοῦ: *γιαροῦτι*.

Μαιτσουλίζω: εἶναι τὸ κοινὸ *μασσουλίζω*, ποὺ τὰ δύο *σσ* γίνονται *τσ* προβλ. *πάσσαλς* > *πίτσουλας*, *πισοίτης* > *πιτοίτης* (=κολασμένος, γιατί *πίσσα* καὶ *κῆ*=*κόλαση*), *κασοῖδα* > *κατοῖδα*, *βῆσσα* > *Bāssa* τοπωνυμία στὴν Κεφαλονιά (τὸ *η* > *α* δωρικῶς), *χειλούσσα* > *χειλούτσα* (τὸ ψάρι *λαπίνα* στὴ Νύξο), *ἀμούσσα* > *ἀμούτσα* καὶ τὰ Δωδεκανησιώτικα: *τέσσαρα*, *γλώτσα*, *θάλατσα*, *μέλιτσα* κτλ., ποὺ δὲν ἀποκλείεται νὰ προῆρθαν ἀπὸ τοὺς ἀττικοὺς τύπους: *γλωττα*, *θάλαττα* κτλ. δλδ. μὲ *τι* διττὸ. Στὸ *ματσουλίζω* ἔχουμε καὶ ἐπίδραση τοῦ *ἤχου ματς, μάτς*, ποὺ κάνουμε ὅταν *μασσούμε*.

Μαστραπάς (δ): λέξη τούρκικη *mashtpara* με τὸ ἴδιο νόημα.

Μάτα ἢ πρόθεση *μετά*. Τὸ ε γίνεται α κατὰ τὴ φωνοσυρμή, ἀφομοιώνεται δλδ. τὸ κλειστότερο ε πρὸς τὸ ἀνοιχτότερό του α : *θειά* > *θανά*, *πεπαρδίλα* > *παπαρδίλες* κτλ (ΓΓΕ. γ'. 151—152), ἢ ἀναλογικῶς κατὰ τὸ *ξανά*: *ματαλέω* = *ξανάλέω* κτλ. Ὁ παρατοπισμὸς *ματά* > *μίτα* κατὰ τὸ ἰδιονόημο: *πάλε*. π.β. *χωρίς* > *χόρις* κατὰ τὸ *δίχως*, *πλευρὰ* > *πλέβρα* κατὰ τὸ *δίπλα*, *ταχὺ* > *τάχυ* κατὰ τὸ : *βράδν*, ἄλλοτε > ἄλλοτε κατὰ τὸ *πότε*, *μοναχὰ* > *μονάχα* κατὰ τὸ *δίχα*.

Ματόκλαδα (τά): εἶναι γνωστὸ πὸς τὰ ματοσίνουρα δηλ. τὶς τρίχες τὶς φυτρωμένες στὴν οὐγία κάθε βλεφάρου, παναπεῖ τὶς βλεφαρίδες, νεοελληνικὰ τὶς λέμε καί: *ματόκλαδα*. Οἱ τρίχες ἀφτὲς βέβαια, κλαδιὰ καθόλου δὲν εἶναι καὶ μόνο ἀπὸ παρετυμολογία θυμῆθηκε ὁ λαὸς τὰ κλαδιὰ ὀνομάζοντι τὰ τσίνουρα: *ματόκλαδα* δηλ. *ὀμματοκύλαδα* ἀπὸ τὸ *κυλάδες* τοῦ Εὐστάθιου, πού σημαίνουνε: *κύλα* δηλ. τὰ κάτω τῶν βλεφάρων, καὶ κατόπι τὰ βλέφαρα, καὶ τέλος τὶς βλεφαρίδες, τὰ *ματόκ(ύ)λαδα*. Ἀκόμα ἔχομε τὰρχ. κύρια ὀνόματα, τὰ ἀτομικὰ δλδ.: *Κύλωι* = *Μάτας*, νὰ ποῦμε (Ξενοφῶν), *Κύλαβος* ἀρχαία ὀνομασία τοῦ Ἄργου, ἐπίσης λέγεται: *Κύλοος* ἢ *Κύλασος* ἢ *Λάρισα*, *Κυλαράβης* (= *σκαρδαμύσων*) βασιλείας τοῦ Ἄργου, γυὸς τοῦ Σθενέλαου κτλ. κοίτα καὶ τὰ λεξικά.

Μελάζ συμφορμὸς: με (φωναίσει) + *belaz* > *μελάζει*. Ἀφτὸς εἶναι ὁ λαϊκὸς τύπος: τὸ *βελάζει* εἶναι τῆς καθαρεύουσας φτιασμένο ἔτσι. *βληχάται* + *μελάζει* > *βελάζει*.

Μελαψός. Ἡ κατάληξις -ψος δλδ. *μελασψός* > *μελαψός* ἀπ' τὸ *ὄψη*, ὅπως τὸ: *κοψός* (ἔτσι στὸν πόντο ὁ *κουτσός* ¹) ἀπ' τὸ *κόψη*.

Μερτικό. Κατὰ τὸν κ. Χατζηδάκη ('Αθηνᾶς κβ', 253) ὁ σωστός τύπος εἶναι: *μερτικό* καὶ κατὰ τὸ νόμο τοῦ Κρέτσεμερ (ΓΓΕ. α', 88—96) γίνεται *μερτικό*: π.β. *κορυφή* > *κορφή*, *ἀνεμορριπή* > *ἀνεμορπή* (Κεφαλονιά), *κορινθία* (ἰχθῆς) > *γκορτσιά*, *Καρδίτσα* > *Καρδίτσα*, *περίγυρος* > *πέργυρος*, (ἀγκύλη): *ἀγκυλίτσα* > *ἀγκλίτσα*, *εἰρηνέβω* > *εἰρηνέβω*, *Τυρινή* > *Τυρινή*, *διμητινὸ* > *διμνιὸ* (Κφλν.), *ἀρχιμητινὸ* > *ἀρχιμητινὸ* (Παπύφροπλ.), (ἔμεινα): *μεινίσκω* > *μνίσκω* κτλ. παραδείγματα μαζεμένα ὅλα σχεδὸν ἀπὸ τὴ Νότια Ἑλλάδα, πού τὸ ἄττονο ἰ δὲν ἀποσιωπᾶται.

Μεσάλα (ή): τὸ μεγαθ. ἀπ' τὸ βυζ. *μενσάλιον* ἢ *μινσάλιον* ²) λατινικὰ *mensalis* (τραπεζομάντηλο).

Μεσοριά (ή): σημαίνει καθολικὰ τὴ μέση, ὅπως *βοσκαριά* τὴ βοσκή,

1) Πρὸβλ.: *κόψαυλος* > *κούτσαβλος*, *κόψουρον* > *κούτσορο*. (ΓΓΕ. α', 17).

2) Gr. Lex. Sophocles 1914 σ. 744α πρὸβλ. καὶ ἄρθρ. Κουκουλέ: ('Ἐπετ. βυζ. σπουδ. ι', 104—105).

κλωσαριά τὴν κλώσα, *κρεβαταριά* τὴν κρεβατή, *ροδαριά* τὴ *ροδῆ* (=τριανταφυλλιά), *ἐκατοσταριά* τὴν *ἐκατοστή* κτλ. (Φιλ. Γρ. ρωμ. § 1390). Κατὰ παρετυμολογικὴ συνεκδοχὴ σημαίνει καὶ τὸ ἰταλικό: *massaria* = ἀγροικία, ἔπαβλη, ταφρικίμ. Ἀκόμα καὶ τὸ: *masserizia* = οἰκοσκευὴ δλδ. *μασσαρῖσια* (τά) καὶ *πασσαρῖσια* (τά) κατὰ τὸ Σαλβάνο (Μελετ. γλ. ἰδιωμ. Ἄργυράδων Κερκύρας σελ. 34).

Μετάνη (τό): ἀντί: *μετάγγι*, ὅπως: (ἀ) *ποκατάγι* ('Αρτάκη) ἀντίς: ἀποκατάντι, πρὸβλ. καί: *σιντζάπι*, *κιτάπι* τὰ τουρκ. *sintjab*, *kitab*, δλδ. τὰ τελικὰ g, d, b, τὰ χορδοηχερά, γίνονται ἀχορδόηχα: κ, τ, π, ἐπειδὴς μένει τὸ καθένα τελεφταῖος φθόγγος τῆς λέξεως. ἴσως κι ἀπὸ ἀναλογικὴ ἐπίδραση τῶν παραγωγικῶν καταληξῶν -άκι (παιδάκι), -ατι (κομμάτι, δεμάτι), -άπι (σινάπι).

Μέτρος (τό): φαίνεται, ἀλήθεια, πὸς δὲν ἔχει ἐτυμολογικὴ ἀντάμωσι με τὸ ἀρχ. δεφτερόκλιτο: *μέτρο(ν)*, μόνο εἶναι μεταρροηματικό· ὅπως δλδ. εἶπαν οἱ ἀρχαῖοι *πένθος* > *πειθῶ*, *ἔθος* > *ἐθίζω* κτλ. ἔτσι ἀντίθετα εἶπαμε σημερα ἐμεῖς ἀπὸ ἀρχαιότερα ρήματα, νεότερα ἀφηρημένα οὐδ. *μέ-ος*: *βρόντῶ* > *βρόντιος*, *κοστίζω* > τὸ *κόστιος*, *πρέπω* > τὸ *πρέπος*, *μετῶ* > τὸ *μέτρος* κτλ. (Γρ. ρωμ. γλ. § 1361), Καὶ ὅπως μερικὰ τοὺς μοιάσανε με *αρκία* λ.γ. *δροσίζω* > *πὸ δρόσος* (ἢ δρόσος), *κλαδέβω* > τὸ *κλάδος* (ὁ κλάδος), ἔτσι ἐμοῖσας καὶ τὰ: *μετῶ* > τὸ *μέτρος* (τὸ μέτρον). Μερικὰ ἀλλοίξανε κλίση κατ' ἀναλογία· εἶπαμε δλδ. τὸ *οὔρος* ἀντὶ τὸ *οὔρο(ν)*, πού δὲν ἔγινε βέβαια ἀπ' τὸ *οὔρῶ*, γιατί ἀπτὸ δὲν εἶναι λαϊκό· εἶπαμε τὸ *κόστο* ἀντὶ τὸ *κόστιος*, γιατί ἀπ' τὸ *κοστίζω* γίνεται μόνο: τὸ *κόστος* τριτόκλιτο· πρὸβλ. *τσαπίζω* > τὸ *τσάπος* (ἔχι: τὸ *τσάπο*), *γεμίζω* > τὸ *γέμος* (ἔχι: τὸ *γέμο*), εἶπαμε τὴ μετοχή: τὸ *πρέπο(ν)*, πού δὲν εἶναι βέβαια τὸ νεοελλ. *πρέπος*.

Μηλαδέρφω (τό): συνηθίζεται στὸν πληθυντ: *μηλαδέρφια* κατὰ μετάθεσι φθόγγων ἀπ' τὸ: *λημαδέρφια* πού γίνεται κατὰ ἀνομοίωσι ἀπ' τὸ: *ληλαδέρφια* (δλδ. *ἀλληλαδέρφια*) *λ+λ* > *λ+μ*. Τὸ *μηλαδέρφια* ἀφοῦ ἔπαθε τὴ μετάθεσι, παρετυμολογήθηκε πρὸς τὸ *μῆλα*, σὰ νὰ λέμε: *μῆλινα ἀδέρφια* (ΓΓΕ. β', 222 κ.π.)

Ἀκόμα τὰ *μηλαδέρφια* τὰ λένε καί: *μελαδέρφια* παρετ. πρὸς τὸ: *μέλι*, δλδ. *μελένια ἀδέρφια*, μὰ καί: *μουλαδέρφια* παρετ. πρὸς τὸ *μούλος* (=νόθος), δλδ. *μούλικα ἀδέρφια*.

Ὁ ἀρχικὸς τύπος εἶναι τὸ: *ἀλληλαδέρφια*, πού κατ' ἀπλολογία τὸ λένε καὶ *ἀλλαδέρφια* κι ἀφοῦ ἔγινε *ἀλλαδέρφια* παρετυμολογήθηκε πρὸς τὸ *ἄλλος*, γιατί εἶναι ἀπὸ ἄλλο γονιό· τὰ λένε καί: *λωλαδέρφια* ἀπὸ παρετυμολογία πρὸς τὸ: *λωλός*, γιατί ἀπτὰ πραγματικὰ μαλώνουν μεταξύ τοὺς σὰ *λωλά*. Τὸ ἀκατανόητο: *ἀλληλαδέρφια* τὸ καταλαβαίνουμε, ἅμα δοῦμε

πώς έγινε με αναλογία κατά το *ἀλληλοπρόγονα* = προγόνα προς ἄλληλα. Ὁ κ. Κουκουλές τὰ ξεδιαλύνει ὠραῖα (Λεξικῆ ἀρχ. ε' 139).

Μικρούτσικος ὄχι ἀπὸ τὸ *μικρός*, παρὰ ἀπὸ τὸ *μικρός* τοῦ Χοιροβοσκίου (Ἄνεκ., Ὁξων. 2.240) — δωρικὰ *μικρός*. πρβλ. *ἀρκούδα* ὄχι ἀπὸ τὸ *ἄρκτος*, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ *ἄρκος* (Αἰλ. π. ζ. 1,31). «Μαρτυρεῖ δὲ καὶ ἡ συνήθεια οὐκ ἀπὸ τῆς *ἄρκτου* ἀλλ' ἀπὸ τῆς *ἄρκου* παραλαβοῦσα τὴν *ἀρκούδαν*» Εὐσταθ. ἐπισκοπ. Θεσσαλονίκης 1156, 16. ἔκδ. Ρώμης 1540 — 1550.

Μιλίνα (ἡ)· ἀπ' τὸ βουργάριο : *μλίνα* = πίττα. Μὲ τὴ *μιλιόβιτσα* δὲν πλάθουν βέβαια, παρὰ ἀνοίγουν ἀπὸ τὴν πλασμένη ζύμη φύλλα γιὰ τὴ *μλίνα*.

Μιμίγκα (ἡ)· τὸ *μιμ* -μοῦ φαίνεται πὼς εἶναι ἀπ' τὸ *μιμοῦμαι*, τὸ *-ιγκα* παραγωγικὴ καταλ. (*μαμαλ-ιγκα* κλπ.).

Μιμίδ' (τὸ)· σημαίνει πλῆθος μεταφορικά, γιὰ τὴ μιμίδια εἶναι πολλά, νὰ ποῦμε.

Μοσσιά, (ἡ)· ἀπὸ τὸ *μόσχος*. Ἡ λέξις *μόσχος* πού ἀρχικὰ σήμαινε κωλορίζι, βλαστάρι, ἴσως εἶναι νεότερος τύπος τοῦ *ῶσχη* > *ῶσχος* (πρβλ. *ὀνθυλεύω* > *μονθυλεύω*, *ὄχλος* > *μόχλος*, *ὄχθῆ* > *μοχθῆ*, *ἄρκω* > *μάρκω*, *ὕδαλος* > *μυθαλέος*). Ἀπ' τὸ βλαστάρι (Λ 105) σημαίνει καὶ τὸ παιδί δηλαδὴ τὸ γυῖο ἢ τὴ θυγατέρα, κατόπι καὶ τὸ τεγέννητο ζῷο — σήμερα ἀκόμα στὴν Κρήτη : *μοσκούλα* λένε τὴ γίδα τὴν ἀχρόνιστη — καὶ τέλος ξεχωρίστηκε γιὰ τὸ νιογέννητο τῆς ἀγελάδας, τὸ *δαμαλάκι*, τὸ *μοσκάρι*. Ἀργότερα (τὸν 9' αἰώνα μ. Χ.) κάποιο μικρὸ ζῷο τῆς Ἀσίας (πρβλ. *μῦς*) πού βγάζει ἀπ' τ' ἀχάμνα του μιὰ φαρμακευτικὴ οὐσία καὶ ὀνομάζεται γιὰ τοῦτο περσικὰ *mushk* (=ἀρχίδι· πρβλ. *μύσχος* τὸ ἀνδρεῖον καὶ γυναικεῖον μόριον Ἡσυχ.) τ' ὀνοματίσανε : *μόσκο* ἀπὸ παρετυμολογία, γιὰ τὸ μοιάζει κάπως τὸ ζῷο ἀπὸ μὲ *μοσκάρι*, καὶ εἶναι γνωστὸ πὼς ἀπὸ καμιά φορὰ ἢ παρετυμολογούμενη λέξις παίρνει φθογγικὰ δλόττελα τῆ μορφῆ τῆς λέξεως πού χρησίμεψε γιὰ παρατυμολογικὸ αἴτιο ὡς γνωστότερη, μὰ τὸ νόημα τῆς καθεμιᾶς μένει ξεδιαλεγμένο μέσ' στὴν ψυχὴ τοῦ μιλητῆ. Ἔτσι προκύπτουνε δυὸ λέξεις ἰδιόφθογγες μὲ διαφορετικὰ νοήματα (πρβλ. τὸ ψάρι *πέρκα*, πού τὸ εἶπαμε καὶ *πέρδικα*). Ἔτσι καὶ τὸ προϊόντο του ὀνομάστηκε *μόσχος*, καὶ ἐπειδὴς ἀπὸ τὴ οὐσία ἀναδίνει μιὰν ὀμορφὴ μυρωδιὰ καὶ τὴ μεταχειρίζονται οἱ Ἀνατολίτες στὴν ντουαλέττα τους, εἶπανε *μόσκο* καθ' ἑβωδιά. Ἐμεῖς σήμερα ὅταν λέμε *μόσχος*, *μοσσιά*, *μοσκοβολαί*, *μοσκοβολητάδα* κλπ. οὔτε τ' ἀχάμνα τοῦ ζῷου περνοῦν ἀπὸ τὸ νοῦ μας, οὔτε γιὰ *δαμαλάκι* μιλοῦμε, οὔτε γιὰ *βλαστάρι* ξαίρουμε, παρὰ μόνο γιὰ ἑβωδιᾶς καὶ *μύρα*.

Μουλώνω· (δυὸ λλ)· ὁ κ. Χατζηδάκης, τὸ παράγει ἀπὸ τὸ ἀρχ. : *μυλλός* ('Επετ. Πανεπ. ζ' σελ. 60, κοίτα καὶ Κοραῖ Ἄτακ. δ', 335).

Μούλλωμα, τό· εἶναι τὸ ρηματικὸ τοῦ *μουλλώνω*, ἂν καὶ τὸ νόημα τοῦ εἶναι διαφορετικόν.

Μουκίζω· τὸ εἶναι τοῦ μτγνστ. Ἑλληνισμοῦ (Λεόντιος Κύριος 1721α, 1724α Migne Πατρολ. ἑλλ. τόμ. ιη') ὁ Σουτῖδης ἔχει τὸν τύπο : *μουκίζω*.

Μουρμούρα ἀντὶ *μουρμούρης*. Ἀνέκαθε ἡ γλώσσα μας μεταχειρίζεται τὰ ἀφηρημένα θηλυκὰ μὲ τὴ σημασία τῶν συγκεκριμένων οὐσιαστικῶν λ. χ. ἡ λέξις : *νεανία* (ἡ), ἀρχικὰ σήμαινε *νεότης*· τὸ ἀναρθρο : *νεανία* (θλ.) τὸ πήρανε γιὰ κλητικὴ (ἀρσ.) καὶ ἀπ' ἀπὸ εἶπαν ὀνομαστικὴ : ὁ *νεανίας* συγκρ. τὸ δικό μας : *γεία σου*, *λεβεντιά* (θλ.) = *γεία σου*, *λεβέντη*.

Μουρουγλή· Ὁ τύπος *μουρουγλός* > *μωρογλός* ἀπὸ μετάθεση τοῦ : *μωρογλός* δλδ. *μωρολόγος* δυναμώνει καὶ ἀπὸ τούτῃ τὴ μερὰ τὴ θεωρία μου, πὼς τὸ : *μουρλός* εἶναι τὸ : *μωρολόγος* (ΓΓΕ. α', 14).

Μουσκάρ' (τὸ)· *μόσχος*. Γιὰ τὴν ἐτυμολογία του κοίτα παραπάνω (σελ. 264) τὴ λέξις *μοσσιά*.

Μουσουνίζω· ἔτσι λέμε σύνθηθα ἀντὶ *μουσουδίζω* > *μούσουδο* = πρόσσαστο τὸ ν' ἀντικατάστησε τὸ δ ἀπὸ ἀναλογικὴ ἐπίδραση τοῦ *μούτσιου*.

Μούτρα (τὸ)· Κητὰ τὸν κ. Χατζηδάκη τὸ *μούτ-τρο* ἔχει τὴ ρίζα ἰταλικῆς καὶ τὴν κατέληξη ἑλληνικῆς -τρο.

Μουτσιουφλῶ· τὸ σωστὸ ρῆμα εἶναι τὸ βυζαντινὸ : *μουρτσιουφλῶ*· πρβλ. καὶ τὸ κύριο *Μούρτζουφλος* (τὸ *τσ* τότε τὸ γράφανε *τζ*)· τὸ ρ σωμαίνεται γιὰ ἀνομοίωση, ἔνεκα τὸ ἀκόλουθο λ.

Μούστος (ὁ)· ἀπὸ τὸ λατ. *mustum vinum* = νέο κρασί, ὅπου ἀποσιωπήθηκε τὸ οὐσιαστικόν : *vinum* καὶ ἔμεινε στὴ θέσι του τὸ ἐπίθετο : *mustum* > ὁ *μούστος* ἀρσενικὰ κατὰ τό : ὁ *οἶνος* (ΓΓΕ. γ', 14). πβ. *denarius numas* > *δηνάρ(ον)*, *lapis lazuli* > *λαζουρι*, *laterculus besalis* > *βήσαλο* (κεραμιδοκόμματο), *lanarius pecten* > *λανάρι lactuca amarula* > *μαροῦλι*, *corium lanatum* > *λανάτη*, *via strata* > *στράτα*, *platica pecunia* > *εὐλατικά*, *macedonense petroselinum* > *μακεδονήσι(ον)*.

Μούσκεμα (τὸ)· > *μούσχεμα* δηλ. χλωρὴ βέργα πού τὴ βρέχουμε συχνὰ γιὰ νὰ τὴν κάνουμε κατάλληλη γιὰ φύτεμα (*μούσχος*)· καὶ κατόπι κάθε πράμα πολὺ βρεμένο· «ἔγινε *μούσκεμα*» δλδ. βράχικα τόσο ὅσο ἔνα *μούσχεμα*.

Μούχλα (ἡ)· ἀπ' τό : *δμίχλη* (Χατζηδάκης). Στὴν ἀρχαία Κοινὴ μαζὶ μὲ τὰ μὲ -η ἀπικὰ ὑπάρχανε καὶ οἱ τύποι μὲ -α, λείψανα δωρικὰ λ. χ. ἡ *κίχλη* καὶ ἡ *κίχλα*, ἡ *ζεύγλη* καὶ ἡ *ζεύγλα*, ἡ *δμίχλη* καὶ ἡ *δμίχλα*, ἡ *τρίγλη* καὶ ἡ *τρίγλα*, ἡ *στρέβλη* καὶ ἡ *στρέβλα*, ἡ *ρίνη* καὶ ἡ *ρίνα*, ἡ *θέρνιη* καὶ ἡ

θέμα κτλ. Ἄπ' ἀφ' ἑαυτῶν τῆς νέας ἑλληνικῆς ἐπικρατήσανε προπάντων οἱ τύποι με -α: ἡ *ρίνα*, ἡ *ἀμούχλα*, ἡ *ζεύλα* κτλ. Ἐπειδὴ στὸν πληθυντικὸ καὶ τὰ με -α καὶ τὰ με -η ἔχουσι τὶς ἴδιες κατάληξεις, γι' ἀφ' οὗ πολλὰ ἀρχαιότερα με -η ὅταν ἀνταμώνονται στοὺς τύπους τοῦ πληθυντικοῦ με τὰ -α, σχηματίζουνε κατόπι καὶ ἀφ' αὐτῶν τὸν ἐνικό τους με : -α, δηλαδὴ σύφωνα με τὸ σχῆμα: οἱ *ρίνες*—ἡ *ρίνα*, εἶπανε καί: ἡ *γλήνη*—οἱ *γλήνες* > ἡ *γλήνα*, ἡ *κρήνη*—οἱ *κρήνες* > ἡ *κρήνα*, ἡ *μεροσίνη*—οἱ *μεροσίνες* > ἡ *μεροσίνα* καὶ καθ' ἑξῆς: ἡ *ἄχνα* ἀντὶς ἡ *ἄχνη*, ἡ *ἀμούργα* ἀντὶς ἡ *ἀμόργη*, ἡ *ἀρχάνα* ἀντὶς ἡ *ἀράχνη*, ἡ *δοκάνα*, ἡ *δούλα*, ἡ *βρακοζάνα*, ἡ *κορώνη* > ἡ *κουρούνα*, ἡ *κάπνα*, ἡ *κοίτα*, ἡ *κολώνα*, ἡ *λεύκα*, ἡ *μολόχα*, ἡ *πέγκα*, ἡ *στοίβα*, ἡ *σφεντόνα*, ἡ *καλύβα*, ἡ *ἄξινα*, ἡ *χελώνα*, ἡ *δαμάλα*, ἡ *σμίξα*, ἡ *λαγάνα*, ἡ *τολύπη* > ἡ *τουλούπα*, ἡ *γρόνη* > ἡ *γούρνα*, ἡ *μασίχα* κτλ.

Μποχισαλίκι (τό) λ. τουρ. bohtshalik ἀπ' τὸ *μποχισός* (<bohtsha). Καθαφτὸ *μποχισαλίκι*=δέμα ἀπὸ ροῦχα (πολύτιμα ὀπασθήποτε) καὶ ἀπὸ τοῦτο εἰδικέφτηκε στὴ 40κλισηώτικη σημασίᾳ.

Μπαμπράκ'ς (ὁ) λ. σλ.

Μπάρεμ' λ.τ. bare > barem ἴδιο νόημα ἀπ' τὸ περσ. bari. Τὸ τελικὸ μ εἶναι ἡ τούρκικη χητικὴ ἀντωνυμία, πού συχίστηκε μετὰ τὴν ἑλληνικὴ πρβλ. belki > belkim' ἔτσι λοιπὸν λέγε στὰ νότια ἑλλην. ιδιώματα: *μπάρ μου, μπέλκι μου* κατὰ τὰ: *κάμ-μον* (δλδ. *ζάν μου*), *τάχα μου, τό μου* ¹⁾ κτλ.

Μπαρνιάκι (τό) λ. τ. bardak ἴδια σημασία.

Μπατάκα (ἡ) ἀπ' τὸ τουρ. batac=λάσπη, βόρβορος, βόθρος καὶ γενικὰ κάθε ἔδαφος πού βυθίζεται. Μτροφ. φτώχεια, χρεωκοπία.

Μπεζερντίζω (<bezerdim) ἀπ' τὸ bezmek=βαριοῦμαι τουρ. ἀπαρέμφατο.

Μπατοῆς (ὁ) λ. σλ.

Μπλάστρο (το) ὁ τόνος τῆς παραλήγουσας μᾶς δείχνει πὼς δὲν εἶναι τὸ ἀρχαῖο *ἐμπλαστον*, ἀλλὰ εἶναι νεοσυνφυρμός τοῦ (*μπλαστρώνω*)>: *μπλάστροι*+*ἐμπλαστον* > *μπλάστρο* δλδ. τὸ *ἐμπλαστον* τονίστηκε στὴν παραλήγ. κατὰ τὸ *μπλάστροι*, γιὰτὶ ἂν εἶτανε τὸ ἴδιο τὸ *ἐμπλαστον*, δὲν ὑπαρχε λόγος νὰ μὴ μείνει τὸ ἀρχαῖο *ἔ-* μετὸν τόνου του πρ. *μπλέκω* ἀλλὰ: *ἐμπελεμα*, *ντύνω* ἀλλὰ: *ἐντυμα*, *παινώ* ἀλλὰ: *ἐπαινος*, *ρημάζω* ἀλλὰ: *ἔρημο*.

Μπλούγκα (ἡ) εἶναι ἡ λέξη σλάβικη.

Μπράζγκα (ἡ) λέξη σλάβικη.

(1) Στὴ Γρ. μου σελ. 362 ὑποσημ. (3) τὸ ξηγοῦσα ἄλλιως, ὁ Ξανθουδίδης Ἐρωτ. σελ. 437) δίνει τὴ σωστὴ ἐξήγηση.

Μπογιαμάς (ὁ) λ. τ., πού σημαίνει βαμμένος, ἀπ' τὸ: *μπογιὰ*=χρῶμα. Λοιπὸν λεγόμενα ἔτσι τὸ μάβρο κρασί τῆς Θράκης, γιὰτὶ ἔκαε τὴν ἐντύπωσιν πὼς εἶτανε τεχνητὰ βαμμένο, τόσο δλδ. μάβρο εἶτανε.

Μπομπή (ἡ) πομπή, τὸ ἀρχαῖο ἀγορδόχο: π > b ἢ ἀπὸ τὸ τελικὸ ν τοῦ ἄρθρου τῆς ἐνικῆς αἰτιατ., πού προφέρνεται μαζί με τὸ ἀρχαῖο τῆς ἀκόλουθης λέξης *τὴν πομπή* > *τημπομπή* καὶ κατόπι παίρνεται καὶ στὶς ἄλλες πτώσεις: ἡ *μπομπή*, τῆς *μπομπῆς* κτλ., πρβλ. τὸν *παστό* > ὁ *μπασιός*, τὸν *πιστό* > ὁ *μπιστός*, τὸν *πεῖρο* > ὁ *μπεῖρος* κτλ., ἢ ἀπὸ παράμοιασμα τοῦ σύμφωνου τῆς πρώτης συλλαβῆς μετὰ τὸ σύμφωνο τῆς δέυτερης: π+b > b+b.

Μποντίτσι προφέρνεται bodits (τό) (1). Τὸ βυζαντ. ὑποκοριστικὸ τοῦ *μπότης* > *ἐμπότης* εἶναι *μποτόπουλον* (Πτωχορρ. ἐκδ. Κοραῆ σελ. 7 βιβλ. Α', στ. 165):

«Ἄλλὰ καὶ τὸ *μποτόπουλο* νὰ γέμιζα κρασίτζιν»

καὶ *ἐμποτόπουλον* (σελ. 8 στ. 190):

«Τὸ ἄσπρον *ἐμποτόπουλον* γεμίτον κρασοβόλιν».

Ἡ κατάληξις -ισι πρβ. *κορίτσι*, *παιδίτσι* κτλ. (Φιλην. Γρ. Ρωμ Γλώσσ. 149) εἶναι ἐπίσης βυζαντινὸ ἀπομεινάρει τὸ *μποντίτσι* λοιπὸν εἶναι τύπος ἐπίσης ὑποκοριστικὸς τοῦ *μπότης* δλδ. *ἐμπότης*: «Τῆ μέντοι εὐγενείᾳ σου ἀπεστάλησαν θεῖα ἑπιπέτων ἔργων ἐγκόλιον χρυσοῖν..., κανκίον σαρδούλιον καὶ ἐμπότης κρύος» Annae Comnenae Porphyrogenitae, Alexias ex recensione Augusti Reifferscheidii 1, 3 10 (σελ. 123,2).

Ὁ *ἐμπότης* κατὰ τὸν Ἐρωτ. Στέφανον εἶτανε: crystallinum rotulum, καὶ ἀπὸ τῆ λ. *κρύος* φαίνεται πὼς εἶτανε δοχεῖο πού κρύωνε τὸ κρασί: *κροντήρι*, πού μετὰ τὴν ἀποσιώπηση τοῦ I (ἔδω ν) κοντὰ στὸ ρ γίνεται κανονικὰ *κροντήρι* καὶ πού τὴν παρετυμολογήσανε οἱ ἀπλοῖκοι μετὰ τὸ ἀρχ. *κρατήρ* (ΓΓΕ. α', 167).

Ἄλλος νεότερος τύπος τῆς λ. εἶναι *νεμπότης* (Simon Portius Λεξικόπουλο Ρωμαῖκο κτλ. Παρίσι. 1635). Στὸν τύπο *νεμπότης* τὸ ἀρχαῖο ν εἶναι ἀπομεινάρει τοῦ ἄρθρου τῆς αἰτιατικῆς: τὸν *ἐμπότη* > τὸ *νεμπότη* > ὁ *νεμπότης* (κοιτ. λέξις *ναγός* σελ. 269) στὰ Ἐφτάνησα, πού ἔχουσι πολλὰ ἰταλ. θαροῦνε μερικοὶ πὼς εἶναι ἀπὸ τὸ botte, πού σημαίνει ἀπάνω-κάτω τὸ ἴδιο. Φαίνεται λοιπὸν πὼς ἐδῶ γίνεται παρετυμολογικὴ σύγκλησις.

Μπόσνερο (τό) = *μπόσ(ι)κο* (ἀπ' τὸ τ. bosh) + -ερο παραγωγικὴ κατάληξις.

1) τ > d κατὰ ἀφούμοίωση ἠχητικὴ πρὸς τὸ ἀρχαῖο β.

Μπουμπούκλ (τό) από το αρχαίο έλλ. βύμβουξ. Ἡ ἀρχαία προφορά τῆς 2ης συλλαβῆς: *μβυ*=*βυ* ἔνεκα τὸ μυτόπνοο μ ἔμεινε στὴ γλώσσα μας ὥστε σήμερα ἡ πρώτη συλλαβὴ *βο* γίνεται *μπου* ἔτσι: τὸ ἀρχαϊκὸ β > b κατὰ ἀφουοίωσι πρὸς τὸ b τῆς 2ης συλλαβῆς, καὶ τὸ *ου* > *ουμ* (ΓΓΕ. γ' σελ. 158) ἢ καὶ *μπο* > *μπου* (ιδ. βιβλ. σελ. 159) ἀπὸ γειτονικὴ συνεργία.

Μύτ (ἦ). Ἡ δική μας ἡ *μύτη*, πρὸ σωστὸ *μύτι* (μὲ δύο *ττ*¹) δὲν εἶναι βέβαια ἡ ἀρχαία *μύτις*, μὰ ἀφοῦ ἔγινε τὸ *μύτι* καὶ συμφώνησε μὲ τὸ *μύτις* φθογγικὰ σχεδὸν ὁλότελα, καὶ λίγο ἀπόμακρα καὶ νοηματικά, συχίαντε τὰ δυὸ οἱ ἔλληνίζοντες, νὰ ποῦμε, μάλιστα ὅταν δὲν προφεροῦνταιε πιὰ στὴν κοινὴ ὁμιλίᾳ τὰ διττὰ σύμφωνα κι ἔτσι γράψανε *μύτις* τὴ *μύτι* (*Ἀνωνύμου ἱατροῦ 265 ἔκδ. Emerin Anecd. Medica gr.), ἐνῶ ὁ Πτωχοπρ. τὴν ἔγραψε *μύτη* (Β', 52). Ἄν τὸ δικό μας τὸ *μύτι* εἶτανε ἀπ' τὸ ἀρχαῖο *μύτις*, θὰ τὸ λέγαμε ἡ *μύτιδα*: πρβλ. *κόνιδα*, *βώτριδα* (δηλ. βρώτιδα²) *ὄρνιθα* κτλ. Ἀφτὸ εἶναι μιὰ σοβαρὴ ἀντίρρηση πὼς ἀπ' τὸ ἀρχαῖο *μύτις* δὲν μποροῦσε νὰ βγεῖ *μύτι*. Ἡ ἀρχαία αἰτ. βέβαια κάμνει καὶ *ὄρνι*, ἐμεῖς ὅμως φαίνεται ὅτι ἀκολουθώντας τ' ἄλλα τριτόκλιτα δὲν εἴπαμε ἡ *ὄρνη*, εἴπαμε: ἡ *ὄρνιθα* (μόνο ἡ *χάρη* λέμε ὄνομ., κατὰ τὴν παντάκουστη αἰτ.: τὴν *χάρι*, ὥστόσο εἴπαμε καί: ἡ *χάριτα*), δὲν μπορούσαμε ὅμως φαίνεται, νὰ ποῦμε ἡ *κόνη*=ἡ *κόνιδα*, ἡ *βώτρη*=ἡ *βώτριδα*, γιατί ἡ κατάληξι *-ιδα* ἀπ' τὰ δεύτονα (*λογαπείως* > *παροῖδα* κτλ.) εἶναι πολὺ μέσ' στὴν ψυχὴ μας (Γρ. Φιλ. § 1394) γὰρ ποῦμε εἴπαμε *κόνια* καὶ ἡ *βωτριδα*, ἡ *τηνηλίδα* (ἀπ' τὸ: τὴν *τήλιδα*, ἡ *τήλις*=εἶδος τριφύλλι), ἡ *κονίδα* ἀπ' τὴν ἀρχαία ἀκόμη τονισμένο: ἡ *κονίς*, ἴσως καὶ κανένα ἄλλο. Μπορούσαμε λοιπὸν ἀπ' τὸ: *μύτις* νὰ ποῦμε ἀκόμα: ἡ *μυτίδα* (μ' ἓνα *τ*), ὄχι ὅμως: ἡ *μύτι* (μὲ δυὸ *ττ*). Ἄπὸ ποῦ βγαίνει λοιπὸν ἡ δική μας: ἡ *μύτι*; Ἀφτὸ ἔρχομαι νὰ πῶ τώρα. Ὑπάρχει ἀρχ. ἔλλην. λέξι σύνθετη: *ἀπομύτι* (=βγάξω τὴ μύξα ἀπὸ τὴ μύτη), ἀφτὴ ἡ λ. ὑποθέτει τὸ ἀπλό: *μύτι*. Ἐποῦτο λοιπὸν ἔτσι ἀπλό δηλ. χωρὶς πρόθεσι, τῶς ἐφτυχῶς ὁ Ἡσύχιος. Γιὰ νὰ τῶς εἶναι λοιπὸν ὁ Ἡσ., θὰ πει πὼς λεγότανε, ἡ πὼς κάπου τῶς γραμμένο. Μὰ γιὰ νὰ τῶς εἶναι ἀφτὸς γραμμένο, οἶγουρα θὰ λεγότανε. Καὶ νὰ λοιπὸν ἔτσι μεταρρηματικά ἀπ' τὸ *μύτι* βγαίνει ἡ *μύτι*, ὅπως ἀπ' τὸ *πλανάω* > ἡ *πλάνη*, ὅπως ἀπ' τὸ *ἀσάομαι* > ἡ *ἄση*, ὅπως ἀπ' τὸ *πλημύρω* > ἡ *πλήμη*, ὅπως ἀπ' τὸ *καπνίζω* ἡ *κάπνη*. Πῶς τό: *μύτι*

1) Ἡ προφορά τῆς μὲ δυὸ *ττ* σώζεται στὰ Δωδεκάνησα κτλ., στὶς χῶρες δηλ. πού προφέρουν ἀκόμα τὰ διττὰ σύμφωνα καὶ μόνο ἀφτὸ εἶναι ἀρκετὸ νὰ μᾶς δείξει τὴ σωστὴ παραγωγή.

2) Ἀπ' τὸ συμφωνομὸ τοῦ Εὐαγγελικοῦ β ρ ὦ σ ι ς (Μαθ. 6. 19) μὲ τὸ ε ὕ ρ ὦ τ ο ς — ε ὕ ρ ὦ ς ἔγινε τὸ β ρ ὦ τ ι ς > β ρ ὠ τ ι δ α > β ὠ τ ρ ι δ α.

καὶ ἡ *μύτι* τονίζονται στὸ ἴδιο φωνήεντο, ἀφτὸ δὲν ἔχει νὰ κάνει, ἔχουμε κι ἄλλα τέτοια: *σκίζω* > *σκίζα*, *σκοῦζω* > *σκοῦζα*, *παρασῶρω* > *παρασῶρα* (=ἡ σκούπα, δηλ. ἡ φοκαλιὰ στὴ Δυτ. Κρήτη) κτλ. Ἄπ' τὸ *μύτι* γράψανε (ἢ καὶ εἴπανε) τὴν ἑλληνικούρα: *μύτις* (μὲ δυὸ *ττ*, παρακαλῶ) καὶ τοῦτο εἶναι, πού θησαυρίζει στὸ λεξικό του ὁ Ἡσύχιος.

Ναγός (ὁ): *ἀγωγός*, κατὰ ἀπλολογία (ΓΓΕ. β', 143): *ἀγός* καὶ ἀπὸ τὸ *ν* τῆς ἔν. αἰτ. τοῦ ἄρθου τὸν *-ἀγ* > *τὸ-ναγ* > ὁ *ναγός*: πρβλ. τὸν *οἰκοκῶρη* > ὁ *νοικοκῶρης*, τὸν *ὄμο* > ὁ *νῶμος*, τὴν *Ἰδα* > ἡ *Νίδα*, ἡ *Ν-ίμ-προ*, ἡ *Ν-ιό*, ἡ *Ν-ικαριά*, ὁ *Ν-αίμονας*, ὁ *Ν-ιορδάνης*, ἡ *ν-αίρα*, ἡ *Ν-αῖνο*, ὁ *ν-άμιμος*, ὁ *ν-ήλιος*, ἡ *ν-ουρά*, ἡ *ν-άκρα*, ὁ *ν-πιτάφιος*, ὁ *ν-ίχουρας* (<ἴκτερος) κτλ. Τὰ πότερα ἀπ' ἀφτὰ εἶναι ἰδιωματικά, μὰ στὴν ἐπιστήμη ἀφτὰ βέβαια δὲν τὰ ξεχωρίζουνε ἀπὸ τὰ κοινά. Πρβλ. τ' ἀρχαῖο *ἡδνμος*, πού δὲν εἶναι ἄλλο ἀπ' τὸ *ἡδνμος* μὲ προθεματικὸ *ν* ἀνάλογο μὲ τὰ παραπάνου νεοελληνικά κατὰ τὸν Buttman.

Ναζλανίζω ἀπ' τὸ *τ. nazlandim* < *nazlanirim*: πρβλ. *naz*=*νάζι*.

Νάτογες (ὁ): τὸ: *νάτον-καλέ* > *νάτον-κα* > *νάτονε*: ὄνομαστ. ὁ *νατγες*, πρβλ. *ναίς*—*καλέ* > *ναίσκε* (ΓΓΕ. β', 12).

Νέ! ἀποσπασμένη ἢ πληθ. καταλ. τῶν ρημάτων: *θὰ πάμενε*; > *ἀπάμ' νε*; *θὰ φάμενε*; > *ἀ φάμ' νε*; ¹) κτλ., πού θεωρήθηκε ἐρωτηματικὸ μόλις καὶ πέρας καὶ στὰ ἑνικά: *ἀ φάμ' νε*; *ἀ πάς νε*;

Νεγκάζω ἐπειδὴ ἡ προθ. *ἀνά* γίνεται ἰδιωματικὰ *ν* ὡς *α'* συνθετικὸ (πρβλ.: *ἀναβαίνω* > *νεβαίνω* κτλ.), θεωρήθηκε καὶ τὸ: *ἀναγκάζω* πὼς ἔχει *α'* συνθ. τὴν: *ἀνά* καὶ λέχθηκε ἰδιωμ.: *νεγκάζω*.

Νενιάζω=*νανουρίζω* δλδ. τραγουδῶ: *νένι νένι* ἀφτὸ εἶναι ἄλλος τύπος τοῦ *νάνι νάνι*, ὅπου τὸ *α* γίνεται *ε* ἀπὸ τὴ γειτονία τοῦ *ν* πρβλ. *Παναγιά* > *Πανεγιά*, *πινίκι* > *πινέκι* (Σινασὸ), (Νέαν κόμη): *Νάγκωμη* > *Νέγκωμη* > *Εγκωμη* (λάθος ὁ Μενάρδος στὴν Ἀθηνά τομ. ιη' σελ. 384).

Λοιπὸν δὲ γίνεται ἀπὸ τὸ: *ἐννοια* > *ἐγνοια* καὶ θέλει *ν* ἄλλο εἶναι τὸ *νενοιάζω* > *ἀνεγνοιάζω* εἶμαι *ἀνέγνοιαστος* > *ἀνέγνοιαστος* = *ξένοιαστος*: πρβ. *ξεννοιάζομαι*.

Νεδιάζω: γίνεται ἀπὸ τὴ φράσι: *νὰ διέ (ἦν ἰδέ)*: *ναδιάζω* καὶ κατόπι *νεδιάζω* κατ' ἀναλογία ἄλλων ρημ. (*ἀ*)*νὰ* > *νε*- πρβ. *ἀνακατόνω* > *νεκατόνω*, *ἀνα(σ)κουμπώνω* > *νε(σ)κουμπώνω*, *ἀνακωλώνω*, *ἀνακαθαρίζω* > *νεκαθαρίζω*, *ἀναγουλιάζω* > *νεγουλιάζω*, *ἀνασπῶ* > *νεσπῶ* καὶ *νεσπίζω*²), *ἀναπτερακίζω* > *νεφτερακίζω* κτλ. βλ. Θρακικά τομ. Δ', 303—305.

1) Τὸ πρῶτο *ε* ἀποσιωπάται: *θ ἀ φ ἀ μ (ε) ν ε* κτλ. κατὰ τὸ νόμο τοῦ Κρέτομερ, ἔνεκα τὴ γειτονία τοῦ *ν* (ΓΓΕ. ἀ, 88 καὶ πέρο).

2) Ἐμεῖς λέμε: *κο ο σ π ί ζ ε*' (=ινιάζει) τὸ *γ α ἱ μ α'* δλδ. *ἐ κ σ π ᾶ ζ ε ι* > *κ σ π ί ζ ε ι* > *κ ο υ σ π ί ζ ε ι*.

Νεφτερακεϊ' ἀφοῦ τὸ β' συνθετικὸ εἶναι τὸ φτερό (< πτερόν), ἡ γραφὴ μὲ ν: *νευτερακεϊ* μοῦ φαίνεται τυπογρ. λάθος. Ἀναπτερουγίζει > ἀνεφτερουγεί > νεφτερακεϊ, ἡ καταλ.- ουγεί ἔγινε: - ακεϊ ἀπ' τὸ ὁμοιονόημο: *λακίζει* > *λακεϊ*=λαχταρῶ, πετῶ, ὅταν ὁ λόγος μάλιστα εἶναι γιὰ τὴν καρδιά.

Νεκούλκουτος' (=χωρὶς κουκούλα) συμφυρμός: *νεκούκουλος*+*νεκούκουλος* (=μὲ ἀσκέπαστη τὴν κούτρα).

Νερεύουμ' εἶνε τό: ἀνερεύομαι.

Νιάτα (τά) ὁ πρῶτος τύπος εἶναι: *τά νιότα* πληθ. τοῦ: ἡ *νιότη*, δηλ. ἀλλαξόγενο· προβλ. ἡ *ἀχνότη* > *τά (ἀ)χνότα*, ὁ *πηλός* > *τά πηλά* κτλ. Κατόπι ἔγινε: *νιάτα* κατὰ τὰ ἀποδέλοιπα μὲ -άτα λ.χ. *γεμάτα*, *πρεπάτα* κτλ. Ἡ *νιότη* πῆρε στὸν πληθυντ. τύπο οὐδέτερο, γιατί συνεπάρθηκε μὲ ἄλλους ὁμοιονόημους πληθυντικούς: *τά κάλλη*, *τά χόντρητα*, *τά πάχητα* κτλ. Κατὰ τὸ: *τά νιάτα* εἶπαν ἀπ' τὸ ἐνικό: ἡ *μικρότη* (=ἡ μικρὴ ἡλικία) τὸν πληθυντ.: *τά μικράτα*.

Νοιάζουμ' (ὄχι *νιάζουμ'* μὲ ι) θέλει μὲ οἰ, γιατί εἶναι ἀπ' τὸ *ἐννοια* =φροντίδα, ἄλλο τὸ: *νιώνω*=νοῶ, ἐνόησα > ἐνοησα > ἐνιωσα—νιώνω—μετανιώνω, κι ἄλλο πάλι τὸ *νιώνω* (>*νεώνω*=νεάζω)—*ἐξανανιώνω*=ξανά γίνουμαι νέος.

Νιτσιόσια (τά) ἀπ' τὸ *νιτσί* > *νιτσί* καὶ κατόπι κατ' ἀνομοίωσιν τῆς τῆς β' συλλαβῆς ἀπὸ τὴν α' καὶ ἀφομοίωσιν τῆς πρὸς τὴν τρίτη; *νιτσιόσια*—*νιτσιόσια*.

Νομάτοι (οἱ) ἀπ' τὸ ἀποστολικὸ: «ὄχλος... *δνομάτων*... ἑκατὸν εἵκοσι» Πραξ. α', 15. προβλ. οἱ *Ἀσωμάτοι* ἀπ' τὴν γεν. *τῶν Ἀσωμάτων*. Ὁ ἄλλος ὁ τύπος: *νοματοί* μὲ τὸν τόνο στὴ λήγουσα, γίνεται ἀπὸ τὸν πληθυντ. τύπο: *νοματαῖοι* > *νοματῖοι* > *νοματοί*· προβλ. *καπεταναῖοι* > *καπετανῖοι* > *καπετανοί* κτλ. (Χατζηδάκη Λεξοφκ. ἀρχ. γ', 112, ὅπου μᾶς φιλέβει καὶ μιὰ ἀσυνταξία κατὰ τὰ εἰωθότα: «ἔν τινι συλλογῇ... ἐκ Λέσβου σταλεῖσαν»).

Νομῆ (ἡ) ἐδῶ γίνεται ἡ λ. ἀπὸ τὸ νόμος καὶ δὲν ἔχει σημασιολογικὴ σχέση μὲ τὸ: *νομή*=βοσκὴ, μοιρασιά.

Νομπέτ' λ. τ. pobet ἴδιο νόημα.

Νουρά (ἡ) τὸ ἀρχικὸ ν εἶναι τοῦ ἐνικ. ἀρθρ. τῆς αἰτ. *τὴν*—*οὐρά* > ἡ *ουρά* (κοίτα λ. *ναγός*).

Νιάρκα (ἡ) δάγκειος πυρετός, ποὺ προέρχεται δλδ. ἀπὸ τὸν ποταμὸ Νιάρκη.

Νιάλια (τα) λ. τ. dal ἴδ. νόημα.

Νιαντουλίζω ἀπ' τὸ *τανταλίζω* δλδ. *τανταλώω*,

Νταλώνουμαι συναπαρμός: (ἐντρανίζομαι >) *ἀντραλίζομαι* + *τανταλώνουμαι* > *νταλώνουμαι*—*νταλωμίδα* καὶ σ' ἐμᾶς *νταλωμάρα*.

Νιέ λ. τ. de ἴδια σημασία.

Ντενιάνω κατ' ἀφομοίωσιν τῆς α' συλ. πρὸς τὴ β' ἀπ' τὸ *τενιάνω*, ποὺ γίνεται ἀπ' τὸ *τέντα*, ἀπὸ τὸ τελικὸν τῆς ἀντων. τὸν—*τενιάνω*.

Νιρλικιώνω ἄλλου: *νιρλικιώνω* καὶ πιὸ σωστὰ *δρολικιώνω* ἀπ' τὸ βυζαν. *δρολικός* (Χατζηδ. Ἀθ. λς', 188 κ.π.), ποὺ ὁσπότε συχίστηκε μὲ τὸ περσοτούρκικο *derlik* κι ἀπὸ δῶ τὸ ἀρχικὸ d ἀντι δ.

Νιρλικι (το) λ. τ. *derlik* ἴδιο νόημα (κ. πιὸ ἀπάνω).

Νιτσιλώνω ὄχι *διστηλώνω* ἀλλὰ *ἀντιστηλώνω* > (ἀ)νιστύλι, ὥστε τὸ *στν* μὲ ν.

Ντι-ντιρ (το) λ. τ.

Νιουρβανίζω ὁ Πτωχο. ἔχει τὸ στιχο 190: «ἐπάρετε *δουρβανιστὸν* ὀξύγαλον κυράδες». Ὁ Κοραῖς (Ἄτακ. α', σελ. 184) δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ἐξηγήσει. Ἐπίσης ἀναφέρει ἀπὸ τὸ *Δουκάγγ.* (σελ. 1007) «ὕδρογαλα τὸ ἀπὸ τοῦ *δρουβάνου*».—*Δρούβανον* εἶναι ἓνα δοχεῖο ξύλινο σὰ βαρέλι, ποὺ στενεβεῖ ἀπ' τὴ βίαση πρὸς τὸ στόμο κι ἔχει σὰ γουδόχερο, νὰ ποῦμε, ἓνο ξύλο μακρὸ, ποὺ στὴ βίαση του εἶναι καρφωμένο ἓνα κυκλικὸ ξύλο ἀρκετὰ βαρὺ. Μέσα στὸ δοχεῖο γίνοντ' τὸ γάλα—τὸ προωρισμένο νὰ βγάλει βούτυρο, καὶ μὲ τὸ παρῶ, ποὺ εἶπαμε, τὸ χτυποῦν. Το ὄργανο ἀπὸ τὴν Πάναρχο τὸ λέγανε: ἡ *νιουρβάνα*. Τὸ ἀπόλειμμα τοῦ γαλάτου μετὰ τὴν ἀφαίρσιν τοῦ βουτύρου εἶναι τὸ *δουρβανιστὸν ὀξύγαλον* τοῦ Πτωχοπρ. ἢ τὸ *ὕδρογαλα* τοῦ *Δουκάγγ.* Ἀπὸ οἱ Παναρχμῶτες τὸ λένε: ἡ *σορβάτικα*, λ. σλ.

Νιουγουστιζώ ἀπ τὸ τ. *dogustum* < *dogusurnm*=ἀλληλοδέγνουμαι.

Νιουργουνζ' (τὸ) τούρκικα ἀντι *dürbün* κατὰ παρετυμολογία πρὸς ἄλλη λέξη ὁμοιόφθογγη, ἀλλὰ διαφορονόημη *durgun*, πιὸ γνωστὴ ὁμως.

Νιουιλύκ' λ. τ. *duhluk* ἴδιο νόημα.

Νιυμάρα ἀντι *δυμάρα* τὸ δ>d κατὰ πρετυμ. ἀπ' τὸ *ντύμα* < *νύνουμαι*.

Νυχτερεύω ἀπ' τὴ λ. *νυχτέρι*, ποὺ γίνεται κατὰ τὸ (ὀ)λημέρι, κι ὄχι κατεφτείας ἀπ' τὸ: *ἡμερέβω*.

Νῶμος (ὁ) βλ. λ. *ναγός* (σελ. 269) καὶ *νουργά* (σελ. 270).

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΕΣ

ΣΕ ΑΛΛΟ ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ

ΑΠΟ ΛΕΞΕΣ ΣΑΡΑΝΤΑΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

ΤΣΥ κ. ΠΟΛΥΔ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΔΟΥ

ΘΡΑΚΙΚΑ ΤΟΜ. Δ', ΣΕΛ. 324—333.

Άβρι ιδιωματικός τύπος του *αὔριου* γίνεται κατά άλλα επιρροήματα, μάλιστα χρονικά, που λήγουν σε *ι*, λ.χ. *πέρισι* (κατά τοῦτο εἶπανε στήν Κρήτη: *φέτι*—ἀντί *φέτο*), *προπέρισι*, *πάλι*, *κατόπι*, *ἀκόμη* κτλ. Ἔλλα επιρροήμ. με τελικό *ι* ἔχουμε: τοπικό: *ἀντίκρου* τροπικό: *ἔτσι*, *ἀγόλι* ἰφγέτικο: *μακόρι* ἀρνητικό: *ὄχι*, ἂν θέλετε ἄς εἶναι καί τὸ ποσοτικό: *κευκοῦτσι* (=καθόλου) δλδ. *μήτε κουκοῦτσι*.

Ἀρνίθια (τά): τὸ ἀρχικό ἀ ἀντί δ εἶναι ἀφομοίωση πρὸς τὸ *α* τοῦ πληθυντικοῦ ἄρθρου: *τά ἀρνίθια* > *τὰ ἀρνίθια* καί κατὰ ἀποσιώπηση τοῦ πρώτου *α*: *τ' ἀρνίθια*.

Ἀρχινεύω ἀντί: *ἀρχινεύω* τὸ *ρχ* γίνεται *ρχ* ἀπὸ φραγμακὴ ἀνομοίωση, γίνεται δλδ. τὸ συνεχικό *χ* στιγμικό *κ* γὰρ νὰ μὴν εἶναι *κ* ἀφτὸ συνεχικό σὰν τὸ *ρ*: *ρχ* > *ρχ*.

Ἄχουρ (τὸ) λέξη πού τὴν πήραμε ἐμεῖς ἀπὸ τοὺς Τούρκους, μα πού οἱ Τούρκοι δὲν τὴν πήραν ἀπὸ τοὺς βυζαντινούς, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ περσικό: *ahur* (=στ ἴβλος). Ἡ περσικὴ καί ἡ ἑλληνικὴ εἶναι γλ. ἀδερφές: πρβλ. *dushman*—*δυσμενής*, *abileh*—*φλύκταινα*, *hesti* (=ὑπόξη)—*ἔστι*, *heft*=*ἕπτά*, *hem*—*ἡμα*, *homou*, *nam*—*ὄνομα*, *hemnam*—*ἡμώνυμος*, *abenos*—*ἔβενος*: ἀπ' τὸ *πέρσικο* *abenos* εἶπαν οἱ Τούρκοι *abanoz* *κ* ἐμεῖς ἀπ' τὰ *τούρκικα*: *ἀμπανοζι*, καί ὁμως λέμε πὼς οἱ Τούρκοι τὸ πήραν *τάχα* ἀπ' τ' ἀρχαία ἑλλην., μα ὅταν οἱ Τ. εἶπαν *abanoz* ἀρχ. Ἕλληνες ποῦ εἶτανε; *κ* ἀλλιῶς δὰ ἡ λέξη ἀφτὴ δὲν εἶναι *λατινική*. Οἱ Πέρσες τὴν πήραν ἀπὸ τοὺς Αἰγύπτιους πού τὴν εἶχανε με τὸν τύπο: *hbnj* (Spiegelberg KZ. 41. 131), *κ* ἀπ' τοὺς Πέρσες, ὑποθέτω, τὴν πήραν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες *μαζι* με πολλὰς ἄλλες λέξεις λ. χ. *ἄγγαρος*, *ἀσπάραγος*, *μάγος*, *παράδεισος* κτλ., *zuluf* *ἴουλος*, τὸ *παράξενο* εἶναι πού ἀφτὸ νεοελληνικά τὸ λένε κάπου *ζουλούφι* (Θρακικά, β', 214). γὰρ τὸ ἀρχικό *ζ* πρβλ. *ζάπτω* (<*ἰάπτω*) καί γὰρ τὴν κατάληξη *ούφι* πρβλ. *ματούφι*, *ζουζούφι* ὅσοτ' ὅσο τὸ κοινὸ εἶναι: *τσουλούφι* οἱ Θρακὲς *λοιπὸν* πού ἀκούανε ἀπ' τοὺς Τούρκους με τὸ ἴδιο νόημα *ζουλούφι* δὲν ἀποκλείεται ν' ἀντικαταστήσανε τὸ ἀρχικό *τ* με τὸ συγγενικό του *ζ*.

Ἀμά πὸ σωστά θὰ γραφότανε με δύο *μ*, γιὰτι εἶναι τὸ *ἂν* *μῆ*—*κατ'* ἀφομοίωση: *ἀμμή* > *ἀμμά* *κατ'* ἀναλογία τῶν πολλῶν νεοελληνικῶν

ἐπιρροημάτων με *α*: *καλά*, *ἄσχημα* κτλ. πρβλ. *ἦνι* > *νὰ* (τὸ δειχτικό με *ῶ* εἶα *ὄχι* *βαρεία* *δὴ*) > *δά*, *ἔτσι* > *ἔτσιά*, *ἀντίκρου* > *ἀντίκτρα*, *ἀλλί* > *ἀλιό*, *ἐκεῖ* > *ἐκιά*, *πῆ* > *ἐπά*, *ἀγάλι* > *ἀγαλία*, *ταχὺ* > *ταχιά*, *ἀκόμη* > *ἀκόμα*, *κιαπέκει* > *κιαπέκια* κτλ. Τὸ *ἦνι* εἶναι συγκοπή ἀκόμη ἀπ' τὴν ἀρχαία, ἀπὸ τὸ πὸ πλέριο: *ἦνιδε*. Οἱ Τούρκοι πήραν ἀπὸ μᾶς τὸ *να* ἐτοῦτο, πού δὲ θέλει βέβαια καί πλὺν λεμόνι γὰρ νὰ τὸ καταλάβει κανεὶς.

Ἄγκανος (ὁ) εἶναι τὸ *μ* γν. ὁ *ἄκαν*, τοῦ *ἄκανος*: «ὁ ἄκαν ὁ ἐν τῷ Λιβάνῳ» (Βασίλ. Δ. ιδ', 9) «καί συνεπάτησαν τὴν ἄκανα», (ἀφτοῦ). Τὸ *κ* γίνεταί *γκ* ἀπὸ ἐπίδραση τοῦ: *ἀγκάθι*.

Βγήκα προσταχτική ἀντί *ἔβγα* ὁμοίως λένε: *μπήκα*, ἀντί *ἔμπα* καί φαίνεται πὼς ἡ κατάληξη *-κα* πέρασε ἀπὸ τὸ κοινότερο: *στέκα* (ἀρχ.: *ἔστηκε*—*ἔστηκέτω*) πρβλ. *νὰ βγήκω* = *νὰ ἔβγω*.

Γαργαλεύω κοιν. *γαργαλέβω* εἶναι τὸ ἀρχαῖο *γαργαλίω* πού ἔγνε *γαργαλέβω* κατὰ τὸ *παιδέβω*. Πολλὰ ἑλληνικά ῥήματα καί τῆς νέας καί τῆς ἀρχαίας ἑλλ. ἀλλάζουσε κατὰ τὸ πρότυπο ἄλλων ὁμοιονόμων ῥημάτων. λ. χ. τὸ ἀντιῶ γίνεται *ἀγγαντιάω* κατὰ τὸ *κοιτάω* καί *ἀγγαντιέβω* κατὰ τὸ *παραμονέβω*, τὸ *χορτάω* > *χορταίνω* κατὰ τὸ *εὐφραίνω*, *ἀνακατιώνω* > *ἀνακατιέβω* σὰν τὸ *ἀναδέβω*, *διακονῶ* > *διακονέβω* ὅπως τὸ *ζητιανέβω*, *λιγώνω* > *λιγέβω* κατὰ τὸ *λιγοστεβέβω*, *ἀβγατιέβω* > *ἀβγατίνω* κατὰ τὸ *πληθαίνω*, *σπαράξω* > *σπαρταρῶ* κατὰ τὸ *λαχταρῶ*, *ἀγγαρέβω* > *ἀγγαριέβω* (Ἄγκρα) σὰν τὸ *ἀπαγατέβω* *ἀγιουτάρω* (=βοηθῶ) > *ἀγιουτέβω* (Ἰθάκη) ὅπως τὸ *διαφεντιέβω*, *ἀγγριφιέβω* (Χιό) > *ἀγγριφίνω* (Ἀδριανούπολη) ὅπως τὸ *καρφώνω*, *ἀγκαθίω* (Παξοί) > *ἀγκαθώνω* κατὰ τὸ *κεντρώνω*, *ἀγγελώνω* καί *πάλι* τὸ *ἀγκελώνω* > *ἀγκελίω* κατὰ τὸ *κεντριέβω*, *νυχτιώνω* > *νυχτιέβω* ἀπ' τὰ: *βραδιάω*, *μεσημεριάω*, τὸ *βούλομαι* > *βουλιόμαι* κατὰ τὸ *συλλογιόμαι*, τὸ *ἐφομαι* > *φκιοῦμαι* κατὰ τὸ *καταριοῦμαι*, τὸ *χλοάω* > *χλοῖω* κατὰ τὸ *πρασινίω* (*χλόη*=*πρασινάδα*), τὸ *ζητῶ* > *ζητεύω* κατὰ τὸ *γυρεύω*, τὸ *τσαλιστιέω* (τουρκ. *tshalisdim*) τὸ εἶπαν καί *τσαλιστεύω* (=καταγίνομαι) κατὰ τὸ *δουλεύω*, τὸ *φωνῶ* γίνεταί *φωνάω* κατὰ τὸ *κράω*, τὸ *καταχώνω* λέει ὁ *κ*. *Χατζηδάκης* γίνεταί *καταχωνιάω* κατὰ τὸ *ἐνταφιάω* ¹⁾, τὸ *σεῖω* τὸ εἶπανε στὸ *Μπογατσικό* *σεινάω* κατὰ τὸ *τινάω*, τὸ *ἀρπάω* γίνεταί *ἀρπάχνω* κατὰ τὸ *ἀδράχνω*, τὸ *γενωμένος* σὰν τὸ *καμωμένος*, τὸ *φωνάω* τὸ λέν *ιδιωματικά* *φουγαίω* (Πέραμο τῆς Κύζικος) κατὰ *χονγιάω*, τὸ *στρώνω* > *στρωνιάω* κατὰ τὸ *θρονιάω* καί *μαργαίνω* > *μαργώνω* σὰν τὸ *ταρκώνω*, *μολύνω* > *μολέβω* κατὰ τὸ *λοιμεύω*, *θαρρῶ* > *θαρρέβω* κατὰ τὸ *πιστέβω* κτλ., ἔτσι *λοιπὸν* καί τὸ: *γαργαλίω* > *γαργαλέβω* κατὰ τὸ *παιδέβω*.

1) Τὸ λαϊκὸ εἶναι *τ α φ ι ἄ ρ ω*:

“Ομοια και οι αρχαίοι είπαν τό : σιτῶ > σιτίζω κατά τό : ποτιζώ και σιτεύω κατά τό ὑδρεύω τό : στένω > στενάζω κατά τό : κραυγάζω, σκαλῶ > σκαλεύω κατά τό ἀναδεύω και σκαλίζω κατά τό συνδανιλίζω, τό βαρύνω > βαρύνθω κατά τό πλήθω, τυραννῶ > τυραννεύω κατά τό βασιλεύω, ριγέω > ριγῶ κατά τό ἀντίθετο ἰδρῶ, ἀγκιστρῶ > ἀγκιστρῶ κατά τό ἀλιεύω. Τὸ θαρρῶ τὸ εἶπανε θαρρύνω κατά τό διτύνω, τὸ ὑπιοχομαι > ὑπιοχοῦμαι κατά τό ἀντίθετο ἀρνοῦμαι, τὸ πέτομαι > ἴπταμαι κατά τό ἴσταμαι και πετάομαι κατά τό κρεμάομαι τὸ πάσχω > πασχίζω κατά τό φροντίζω, τὸ λάζομαι > λάζυμαι κατά τό ἄνυμαι, τὸ στέγω > στεγάζω κατά τό σκεπάζω, τὸ ἐρημῶ > ἐρημάζω (=εἶμαι μόνος) κατά τό ἡουγάζω τὸ ὄζω > δζαίνομαι, κατά τό δσφραίνομαι κτλ.

Γήτεψε· τοῦ ρημ. γητέβω πού γίνεται ἀπ' τὸ γοητεύω > γοητέβω πού τὸ θαρέψανε (ἐ)γὼ γητέβω (ΓΓΕ. α', σελ. 28, β' σελ. 43).

Γιὰ ταῦτο ἀπὸ τὸν πληθ. ταῦτα γίνεται ἐνικὸ ἰδιωματικὸ : ταῦτο ἀντὶ τὸ κοινὸ : τοῦτο.

Γιῶς· εἶναι τὸ ἀρ. ἔλλ. ἐπίρρ. ὄς, μὲ τὸ συνηθ. πρόθεμα γι διαφορετικὸ ἀπ' τὸ ἔως > ἀφομοίωση : ὄως, ἀπλοποίηση : ὄς). Ὁ κ. Τριανταφυλλίδης πού θέλει και τὰ δύο τὰ ὄς μὲ δασεία μόνο, γιὰ νὰ μὴ συγχίζονται τὰ δύο ἀπὸ τοὺς ἀνίδεους, θαρῶ, δὲν ἔχει δίκιο: πρβλ. ἄμα=ὄμως, ἀλλὰ κτλ. δλδ. ἐναντιωματικὸ και ἄμα=μαζὶ, ὄμοσ κτλ. δλδ. τροπικὸ, ἄρης (τὸ)=βουνὸ και ὄρος (ὁ)=terme κτλ.

Γιούκσανα· δλδ. οὔκσανα (=ἀκούσανε) μὲ τὸ συνηθισμένον πρόθεμα γι ἀντὶ: κούσανα κατά τὴν πολὺ συνηθισμένη στοὺς βορειοανατολικοὺς Θράκες μετάθεση φθόγγων· πρβλ. πικνὸ > κνυπὸ, (καψάτι): κατσάτι > τσακάτι κτλ.

Γουλνοῦς· ἀντὶ γουλνοῦς δλδ. δλονοῦς· τὸ ἀρχικὸ γ εἶναι προθεματικὸ, τὸ ο κοντὰ στὸ γ γίνεται ου (ΓΓΕ. γ', σελ. 160), τὸ γουλνοῦς γίνεται γουλνοῦς γιὰ τὸ ου κοντὰ στὸ λ τὸ ὑγρὸ ἀποσιωπᾶται ἔνεκα τὸ ἄλλο ου πού εἶναι στὴν παρακατινὴ συλλαβὴ (νόμος Κρέτομερ ΓΓΕ. α' σελ. 88 κ. π.). Τέλος ἡ συλλαβὴ ροῦς εἶναι ὁ ἀντωνυμικὴ ἀπ' τὸ ἐκεινοῦς (=ἐκείνοῦς) πρβλ. ἀφτουνοῦς, ἀλλουνοῦς κτλ.. Ἐπίσης τὸ ἴδιο γίνεται και στὶς ἄλλες πτώσεις δλονοῦ—δλονῶν, ἀφτουνοῦ—ἀφτουῶν, ἀλλουνοῦ—ἀλλουῶν κτλ. κατά τὰ ἐκεινοῦ—ἐκεινῶν.

Δᾶ=δῆ (κοίτα λ. ἀμὰ σελ. 272.)

Δρέχω ἀντὶ τρέχω· και τὸ λένε μὲ τὴ σημασία τοῦ κυνηγῶ συνηθῶς· τὸ ἀρχικὸ τ γίνεται χορδοχηρὸ d ἀπὸ τὸ ν τῆς αἰτιατ. τῆς ἀντωνυμίας τὸν (=ἀφτόν) λ.χ. τὸν τρέχω > τὸν δρέχω.

Ἐτσινα και ἔδεπῶς: τὸ να εἶναι προσχηματισμὸς (προσκόλλημα), πού μπορεῖ νὰ εἶναι ἐδῶ τὸ δεχτικὸ ἐπίρρ. νά· τὸ ἔδεπῶς πάλε εἶναι τὸ ἀρχ·

ῶδεπῶς, πού γίνεται ἔδεπῶς ἀλλάζοντας τὸ ἀρχικὸ ω=ο στὸ νεοελληνικὸ δεχτικὸ ε πρβλ. ἀφτός > ἐφτός, ὄψῆ > ἐψῆ κτλ. (Φιλην. Γρ. Ρωμ. γλωσσ. § 1139).

Ἐχτέ· ἀντὶ χθές τὸ ἀρχικὸ ε εἶναι πρόθεμα ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἀκόμα (Ἀριστοφ. Νεφ. 175, και Θεσμ. 616, Σοφοκλ. Ἄντ. 456). πρβλ. και τὰ δικὰ μας τοῦτος > ἐτοῦτος κατά τὸ ἐκεῖνος σὺ > εὐὸ κατά τὸ ἐγὼ κτλ. Τὸ τελικὸ ε ἀποσιωπᾶται κατ' ἀναλογία τοῦ ἐψῆ (<ὄψῆ) και πάλι τὸ ἐψῆ τὸ λέμε συνηθέστερα ἐψῆς κατά τὸ: ἐχτές.

Ἠλά· ἡ σωστὴ φράση εἶναι ἦθελε νά, κὶ ἐπειδὴ ἔγινε τυπικὸ στοιχεῖο ξεχωριστῆς ἔγκλισης, ἡ λέξη κολιβώθηκε και μίκρυνε ὅσο μποροῦσε· πρβλ. θέλω νά > θά). Πῶς ἔγινε τώρα τὸ κολόβωμα; ἀπ' τὸ ἦθελε σιωπήθηκε τὸ πρῶτο ε ἔνεκα τῆ γειτονιά τοῦ λ (νόμος Κρέτομερ) κὶ ἔμεινε ἦθλε, τὰ θλ ἐπειδὴ εἶναι και τὰ δύο δοντικά δὲν μποροῦνε νὰ σταθοῦνε κοντὰ κοντά, ἀποσιωπᾶται λοιπὸν τὸ θ κοντὰ στὸ λ και μένει ἦλενά, τὸ λ+ν εἶναι ἀκρογλωσσικά, ἀποσιωπᾶται λοιπὸν και τὸ ν και μένει ἦλεά, τὸ εα κατ' ἀφομοίωση γίνεται αα ἀπ' τὰ δύο λοιπὸν ἴδια φωνήεντα ἀποσιωπᾶται τὸ ἔνα κὶ ἔτσι μένει ἡ λέξη ἦλά (<ἦθελε νά).

Κάται· δλδ. κάθεται ἀπ' τὰ δύο δοντικά θ+τ τὸ πρῶτο δλδ. τὸ θ ἀποσιωπᾶται γιὰ ἀνομοίωση και μένει κάτται τὸ αε ἀφομοιώνεται σὲ αα δλδ. τὸ ε γίνεται πῶς μὲ τὸ πλατὺ τοῦ ἀνοχότερο α : κάται και τότε ἀπ' τὰ δύο ὅμοια φωνήεντα αα σιωπᾶται τὸ ἔνα κὶ ἔτσι προκύπτει ὁ τύπος: κάται (ΓΓΕ. α', 75).

Καβές (ὁ) ὁ λαϊκὸς τούρκικος τύπος εἶναι: καβέ (δλδ. καοβέ ἀπ' τὸ καχβέ τὸ ἀραβικὸ), ἔμεις συνηθῶς νεοελληνικὰ τὸ λέμε: καφέ παίρνοντας τὸν τύπο ἀπὸ τοὺς Φράγκους, τὸ καφενεῖο λαϊκὰ τούρκικα λέγεται: καβινές και ἀπλὰ καβές, τὸ καβινές εἶναι τὸ καχβεχανέ=σπίτι τοῦ καφέ δλδ. πού προσφέρεται καφές. Ἀπ' τὸ: καχβεχανέ ἔγινε τὸ δικὸ μας τὸ καφενεῖο δλδ. καφεχανεῖο. Τέτοια μὰ λέξη ἀνόητη δὲ θὰ τὴν ἔκαμνε ποτε ὁ ἑλληνικὸς λαός, τὴν ἔκαμαν ὅμως οἱ γραμματισμένοι του και τοῦ τὴν ἐπέβαλαν.

Κά· δὲν εἶναι βέβαια τὸ: καθόλου κατά συγκοπή, παρὰ εἶναι τὸ κά (ν) > και ἄν—βλ. παρακάτω: κανέμ' κάγκανες (προσφέρεται kaganis)=οὐδὲ εἰς κᾶν. Ἐπίσης: κά δὲν πλοιοῦνταν, κά δὲ γρικᾶ (γράφε: γροικᾶ φῆθη Γλωσσ. Ἐπισκ. σελ. 45. Χατζηδ. Ἐπετηρ. Παν.τομ. Θ', 1912—13 σελ. 47 και πέρα). Ἐδῶ λοιπὸν, ἄν και φαίνεται πῶς τὸ κά εἶναι τάχα συγκομμένο τὸ καθόλου, ἐπιστημονικὰ ἀποδείχεται πῶς εἶναι τὸ: κᾶν και μὲ τὴν ἀποσιώπηση τοῦ τελικοῦ ν: κᾶ, ὅπως φαίνεται στὸ κᾶν—κανεῖς > κάγκανεις. Τέτοιο ὅμοιο εἶναι τὸ ἰδιωματικὸ: μως, πού ὅλοι τῶχουνε (ἀπ' τὸ μόλις τάχα και τὸ γράφουνε μὲ ο, ὁστόσο εἶναι τὸ: ἄμ' ὡς > μὸς (ΓΓΕ. σ', 164 β', 11).

Κάπα (ἡ) ἀπὸ τὸ κάτω λατινικὸ cappa=σκέπασμα.

Κάτσονα δλδ. καθήσονα > καθίσονα, τὰ θσ ἐπειδὴ εἶναι καὶ τὰ δυὸ συνεχικὰ γίνεται τὸ πρῶτο δλδ. τὸ θ στιγμικὸ *ε. κάτσονα* > *κάτσονα*, μὰ ἐπειδὴ τὸ ἦ τονίζεται, φαίνεται πὼς ἡ ἀποσιώπηση τοῦ ἔγινε πρῶτα σ' ἕναν ἄτονο τύπο *κάθ(η)σα(ρα)* > *κάθσα(α)* > *κάτσονα*, ὡστόσο στὴ νέα ἑλλ. ἀποσιωποῦνται καὶ τὰ τονούμενα (MNE. β', 142).

Κανεμ' καὶ ἄν > κᾶν καὶ μὲ τὸν προσσηματισμὸ *ε* > *κᾶνε* τὸ μ. εἶναι ἀπομεινάρει τῆς ἀντωνυμίας *μου* μὲ τὴν ἀποσιώπηση τοῦ ἄτονον τελικοῦ *ου*, πρβλ. *τάχα μου* > *τάχαμ*, *μπέλι μου* > *μπέλικιμ* κτλ.

Κονιόρτος (ὁ) ὑποθέτω πὼς τὸ *Κονιόρδος* εἶναι κύριο ὄνομα γιὰ τὴν Καβάλλα ὑπάρχει τὸ οἰκογενειακὸ ὄνομα *Κονιορδός* καὶ ἡ οἰκογένειά τους ἔχει ἀρκετὰ μέλη ἔγκριτα. Φαίνεται πὼς ὁ *Κονιόρτος* ἀφ' ἑαυτοῦ εἶτανε περὶ φανός καὶ περπατοῦσε κορδωμένος κατὰ τὰ λεγόμενα τοῦ κ. Παπαχριστοδούλου.

Λεγένια (τα)· Τὸ *λεγένι* τὸ πήραμε ἀπ' τοὺς Τούρκους καὶ ἀφ' αὐτοῦ τὸν Πέροσε: *legen*, πού εἶναι τὸ ἴδιο μὲ τὸ ἀρχαῖο *λεκάγη* (βλ. λ. ἀχούρι σελ. 273), γιὰ τὴν περσικὴ καὶ ἡ ἐλληνικὴ ἀνήκουσε στὴν Ἰαπετικὴ ὁμογλωσσία· πβ. *peder*—*πατήρ*, *mader*—*μήτηρ*, *birader*—*φρατήρ* κτλ.

Μπιρμί ἀντί: *πρό μου* δλδ. ἡ πρόθεση *πρό* καὶ ἡ ἀντων. *μου*, ὅπως στὴ λ. *κάνεμ* (βλ. παραπάνου). Ὁ τόνος στὴ λήγουσα, γιὰ τὴν εἶναι προάτονο· βλ. λ. *podex* σελ.

Μπελίδα (ἡ) μεταθήση τῆς λέξης *λεπίδα* (βλ. παραπάνου κ. γινούσανα)· Τὸ ἀρχικὸ π γίνεται βὰπὸ τὸ τελικὸ *ν* τοῦ ἄρθρου: *τὴν πελίδα* > *τὴ μελίδα*. *Μιγκρινιάζονται* τὸ ρημ. εἶναι τὸ *ἡμιγκρινιάζονται* δλδ. μισομαλώνουν· μὲ τὰ χέρια.

Μαϊμόπλα (τά)· ἀντὶ *μαϊμουδόπουλα* πρβλ. *αἰμοχνοσία* ἀντὶ *αἱματοχνοσία*, *μασκαρόπαιδο* ἀντὶ *μασκαραδόπαιδο* κτλ. (ΓΓΕ. α', 115 κ. π.).

Μπάξ (τὸ). λ.τ. *bax* ἴδια σημασία.

Μαζίτσα· τὸ ὑποκοριστικὸ τοῦ *μάζα*, πού κατάντησε ἐπίρρημα ἀπὸ φράσεις: *ἔρχονται μαζίτσα* δλδ. *ἔρχονται ὁμοῦ μὴ μικρὴ μάζα* (πρβλ. Ἰμπέριος καὶ Μαργαρώνα στ. 12, 1). Ἔτσι εἶναι καὶ τὸ *μαζί*.

Νουνίζω *νοῶ* > *νοῶζω* > *νονίζω* καὶ κατὰ ἐπίδραση τοῦ *νοῖ*: *νονίζω*.

Νεπλιούμ' εἶναι τὸ: (ἀν) ἀπειλοῦμαι (*τινά*, ἐννοίται).

Νεσαίνω ἐδῶ τὸ *νε* εἶναι τὸ ἀρχικὸ δλδ. ἀπὸ τὸ *ἄνεσις* γίνεται τὸ νεοελλ. *ἀνεσαίνω* καὶ ἔπειτα *ἀνασαίνω* κατὰ τὸ ἀναπνέω τοῦ ὁποίου πήρε καὶ τὸ νύημα.

Ντογουσιζ' λ. τούρκικη.

Ντζουκούρα εἶναι ἡ λ. *τσεκούρα* ἡ μεγεθυντικὴ τοῦ *τσεκούρι*—*πελέκι*, *μπαλάς*. Τὸ ἀρχικὸ *τσ* γίνεται *τζ* ἀπὸ τὸ τελικὸ *ν* τοῦ ἄρθρου τῆς αἰτιατικῆς: *τὴν—τσεκούρα* > *τὴ—ντσε...* > *τὴ τζεκούρα*.

Νύχιασε· τὸ κοινὸ εἶναι *νυχτώνω* γίνεται ὅμως καὶ *νυχτιάζω* κατὰ τὸ βραδυνάζω πρβλ. *μεσημεριάζω*, (*δ*)*λημεριάζω* κτλ. (κοῖτα λ. *γαργαλεύω* σελ. 273)

Παλιούρι· ἀγκαθωτὸς θάμνος, παλιούρι, παλιούρος.

Ποδέξ· τὸ ἀρχικὸ π εἶναι ἀπομεινάρει ἀπὸ τὴν πρόθεση *ἀπό* > *ἀπ* > *π'* τὸ: ὁδὲξ εἶναι τὸ: *ὄτε* μὲ τὸ τελικὸ ἐπιρρηματικὸ *ξ*· βάζομε τὸν τόνο στὴ λήγουσα κατὰ τὸ: *ποτές*, γιὰ τὴν καθαρτὸ τὸ *ποδέξ* εἶναι λέξη προάτονη δλδ. στὴ φράση *δὲν τὴν τονίζουμε καθόλου* πρβλ. *τονε γράγω*, πού καὶ *τονε* νὰ τὸ τονίσεις καὶ *τόνε*, τὸ ἴδιο κάνει, γιὰ τὴν καθαρτὸ εἶναι ἄτονο πρβλ. ἀκόμα τὸ αἰτιολογικὸ *γὰ ὅτι* > *γιά*· *τι* πού τονίζεται στὴ λήγουσα κατὰ τὸ ἐρωτηματικὸ *γιατί*, ἐπειδὴ καθαρτὸ στὴ φράση τὸ λέμε ἄτονο.

Σαμνιάνια λ. τ. *shamdan* ἴδια σημασία.

Σαστίζω λ. τ. *sastim* ἴδια σημασία.

Πὲ γάλια· τὸ *γάλια* ἤβρε ὁ μακαρίτης ὁ Ξανθοῦδιδης (Εἰς ἰστοκ. σελ. 496 κ. π.) πὼς γίνεται ἀπ' τὸ *γαληνά*. Ἐγὼ προσθέτω τὰ ἑξῆς: Πολλὲς φορές ἡ τελευταία συλλαβὴ τῆς λέξης ἀποτελεῖ μὴ λεξούλα ἀφίτολη, χωρίζεται λοιπὸν ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ μένει τὸ πρῶτο μῆμα τῆς λέξης γὰρ λέξη ἀλάκτου. Ὁ χωρισμὸς τοῦ τελικοῦ—*γά* πρῶτη φορά ἀπὸ μένα διατυπώνεται. Ἐἴς τὴν ἐξηγήσει ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ ὁ δέσποτης τῆς πού ἀναπτύσσεται σὶ—*γά*—μετὰ τὴν ἀποσιώπηση τοῦ τονισμένου καταληκτικοῦ—*γά*. Ἄλλα παραδείγματα ἔχω στὴν ἀνέκδοτη Γραμματικὴ μου, κοῖτα καὶ ΓΓΕ. γ', 201 κ. π.

Πρέλος (τὸ) γιὰ τοῦτα μιλήσαμε φαρδιά στὴ λέξη: *μέτρος* σελ. 263.

Πεμμέζια (τά)· τ.λ. *petmez* ἴδια σημασία. Τὸ φθογοζευγάρωμα *τμ* ὡς ὀυσκολοπρόφερο πρβλ. *τμήμα* > *τίμημα* κτλ. γίνεται *κμ*.

Σινί (τὸ) λ. τ. *sini* ἴδια σημασία.

Σισέ λ.τ. *chiche* ἴδια σημασία.

Σκύφτω εἶναι ἡ σύνθετη λέξη *εἰσχύπτω*.

Σχάινουμ' τὸ πλεῖον *οιχαίνουμαι* δὲν εἶναι σύνθετο ἀπὸ τὴν πρόθεση *συν* πού τὸ γράφουσε σήμερα ὅλοι τὸ *σν* μὲ *ν*, παρὰ εἶναι ἡ ἀρχαία λέξη *οιχαίνουμαι*. Γιὰ τὸ *σχ*, πού δὲ γίνεται κανονικὰ *σκ* βλ. Φιλην. Γραμ. Ρ.ωμ. γλωσσ. § 256 β'.

Ταπίο εἶναι ἡ φράση: *εἶτα πλέον* > (εἶ) *τα πλιό* > *ταπίο*.

Τσάκ, λ.τ. *tshak* μὲ τὴν ἴδια σημασία.

Ταμπλάδες· λέξη παρμένη ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

Τσίτσα (ἡ)· συνηθισμένα στὴ φθάση: *μὰ τσίτσα*—*λίγ*. Εἶναι ἡ ἀρχαία λέξη: *τίτθον*. Ἄκουσα ἐδῶ στὴν Ἀθήνα νὰ λέει ἡ μίνα στὴν ντεκολτὲ κόρη τῆς: Ὁ *τσίτσος* σου φαίνεται. Ἀφ' αὐτοῦ τὸ *τσίτσος* δὲν εἶναι ἄλλο βέβαια ἀπὸ τὸ *τίτθος*. Κλείνοντας δλδ. τὰ δόντια γὰρ νὰ προσφέρει ὁ μιλητὴς τὸ *τ* βοριέται πὰ νὰ τ' ἀνοίξει, καὶ ἔτσι ἀντὶς θ βγαίνει τὸ κλειστὸ τοῦ θ, τὸ σ. Καὶ τότες

τὸ τσ πού προκύπτει δλδ. τ'σ συμφύρεται σὲ z γεμανικό, λ.χ. τθ > τσ: *τιθθίον* > *ταισί*. Τὸ πρῶτο τ γίνεται τσ ἀπὸ ἀφομοίωση πρὸς τὸ τσ τῆς ἀκόλουθης συλλαβῆς (τίθθος): *τοίτσος* > *τοίτσος* *ονγκρ.* *τίτιρος* > *τοίτσιρας*. Ἔτσι στὴ Σκιάθο μὲ τσ ἀχαρδὸήχο κι ἀφτὸς εἶναι ὁ πρῶτος τύπος. Ἡ χορδοηχεράδα τσ > τζ προῆρθε ἀπὸ τὸ ν τῆς αἰτιατ. τοῦ ἄρθρου: *τὸν τοίτσιρα* > ὁ *τζίτσιρας*. καὶ κατ' ἀφομοίωση τῆς δέφτερης συλλαβῆς πρὸς τὴν πρῶτη: ὁ *τζίτσιρας*:

Φοῦμσες = φήμισις. Πῶς τὸ *χημίζω* = ὄρμῳ εἶναι τὸ *φημίζω* δλδ. καβαλλικέβω τὸ ἄλογό μου καὶ τὸ κάμνω νά ἐφορμήσει μὲ ἐπίδειξη, μᾶς τὸ εἶπε πρῶτος ὁ Pernot. Τὸ φημίζω ἀνομοιώνεται σὲ *χημίζω*, ἀλλάζει δλδ. τὸ πρῶτο χειλικὸ φ σὲ χ ἕνεκα τὸ δέφτερο χειλικὸ μ' ἄμα ἀλλάζει ὁ τύπος τῆς λέξης μεταβάλλεται κατὰ συνεκδοχὴ καὶ τὸ νόημά της κατὰ με-
τιεσμὸ (Φιλην. Γραμ. Ρωμ. γλωσ. § 1202 καὶ § 1207).

Χωρατεύγω τὸ κοινὸ εἶναι *χωρατέβω* δλδ. *χωρατέβω* = φέρομαι ὡς κάτοικος τῆς χώρας δλδ. τῆς πόλης = ὄμιλῳ ὠραία, ἄπταιστα. Ἔπειτα: συ-
νομιλῳ, συναναστρέφομαι, κατὰ τὴ Θρακικὴ σημασία. Κοινά: *χωρατέβω* θὰ πεῖ ἀστειέβουμαι (ΓΓΕ. α', 135).

ΠΑΡΑΤΥΠΩΜΑΤΑ

Στὶς Θρακικὲς μου ἐτυμολογίες τοῦ Δ' τόμου τοῦ περιοδικοῦ ἀφτουνοῦ ἀπὸ σελ. 277 κ. π. ἔχει κάμποσα παρατυπώματα πού πρέπει χωρὶς ἄλλο νά διορθωθοῦν ἔτσι, γιὰ νά βγεῖ σωστὸ νόημα. Σελ. 277, ἀράδα 20, ἀντὶ ἀφο-
μοίωση γράψε ἀνομοίωση. Σελ. 278 ἀράδα 2 τὸ ὄστα τώρα νά γραφεῖ ἔτσι πού τὸ γράφω ἐδῶ, δλδ. χωριστὰ σὲ δυὸ λέξεις. — Σ. 279 ἀρδ. 20 γρά-
φηκε ἀνάποδα, πρέπει λοιπὸν νά διορθωθεῖ ἔτσι. *ζεματίζω* μελ. νεοελ. θὰ
ζεματίσω (δλδ. ἀορστ. ἀρχ. ὑποτ.). — ἀρδ. 21 ἀντὶ: *ζεματίζω* γρ. *ζεματῶ*
(βλ. λέξη: *κουβαλαντίζω* κτλ. Θρακ. δ', σελ. 285, ἀρδ. 26 κ. ἐξ.), — ἀρδ. ἀπὸ
κάτω 3 ἀντὶ: *καῖσαριώτικα* γρ. *καισαριώτικα*. — Σ. 280 ἀρδ. ἀπὸ κάτω 7
ἀντὶ > *γαλήνη* γρ. > *γαλήνη*. — Σ. 281 ἀρδ. 18 ἀντὶ *μακροκούβουδας* γρ. *μα-
βροκούβουδας*. — Σ. 282 ἀρδ. ἀπὸ κάτω 2 ἀντὶ μετὰ γρ: *μετάθεση*. — Σ.
284 ἀρδ. ἀπὸ κάτω 2 ἀντὶ: ὠστό γρ. ὠστόσο καὶ ἀρδ. ἀπὸ κάτω 17 ἀντὶ
κουατσάγκαλος γρ. *κουρτσάγκαλος*. — Σ. 286 ἀρδ. ἀπὸ κάτω 2 ἀντὶ *χειρό-
τια* γρ. *χερότια*. — Σ. 288 ἀράδες ἀπὸ κάτω 14, 15, 16 παντοῦ ἀντὶ η γρ.
κ. δλδ. *γρκα* > *ρκά*, *πλάγκα*, *χρκός* > *ρκός*. — Σ. 289 ἀρδ. 10 ἀντὶ: *γαλουρί-
ζει* γρ. *γαλιουρίζει* καὶ ἀρδ. 12 ἀντὶ: *λιαλιῶ* γρ. *λαλιῶ* καὶ ὑποσημ. ἀρδ. 2
ἀντὶ *δξέ-ο* γρ. *δξέ-ος*. — Σ. 290 ἀρδ. 20 ἀπ' τὸ τέλος τοῦ *ἀξεβράκωτος* σβῆ-
σε τὴν παρένθεση: (ἀ)ξεβράκωτος κτλ. καὶ ἀρδ. 33 ἀντὶ: ἀομοίωση γρ.
ἀνομοίωση. — Σ. 291 ὑποσημ. ἀρδ. 2 ἀνάμεσα κουπί — πωπηλασία ἀντὶ πά-
βλα — βιάε ἴσο. — Σ. 292 ἀρδ. 6 ἀντὶ: *κά* — γρ. *μά* — καὶ ἀρδ. 7 ἀντὶ *se
mit* γράφε: *semif.* καὶ ἀρδ. 17 ἀντὶ. *καρκάγη* γρ. *καρκάφη*. — Σ. 294
ἀρδ. 3 ἀντὶ: ἴδια γρ. ἴδιο καὶ ἀρδ. 15 ἀντὶς; γράφε: καὶ ἀράδα ἀπὸ κάτω
3 ἀντὶ: ἀρδ. γράφε ἀρδ. 10.

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ